

SELVITYS
ALUETIETOKANNOISTA
JA NIIDEN TULEVAISUUDESTA
-PROJEKTI

3.12. 2013 - 30.5.2014

Johanna Jauhonen, Petri Tonteri &
projektiryhmä

Tampereen kaupunginkirjasto
Pirkanmaan maakuntakirjasto

SISÄLLYSLUETTELO

1 Projektin tarkoitus	2
2 Projektin osalliset	2
3 Projektin eteneminen	3
4 Aluetietokantakyselyn analyysi	4
4.1 Nykytila	5
4.1.1 Aluetietokannat	5
4.1.2 Aluetietokantojen sisältö	6
4.1.3 Digitointi	8
4.1.4 Arto-tallennus	8
4.1.5 Tietokantatyö	8
4.2 Tekniikka	9
4.2.1 Järjestelmätiedot	9
4.2.2 Formaatti ja tietokantaratkaisu	10
4.2.3 Aineiston löytyvyys	10
4.3 Käyttö	12
4.3.1 Käyttömäärät ja tarpeellisuus	12
4.3.2 Aluetietokantojen markkinointi	12
4.3.3 Aluetietokantojen hyvät ja huonot puolet	13
4.4 Tulevaisuus	14
4.4.1 Aluetietokantojen tekeminen ja kehittäminen tulevaisuudessa	14
4.4.2 Aluetietokannoista luopuminen	15
4.4.3 Tulevaisuudentoiveet	16
5 Kyselyn tulkintaa	18
6 Johtopäätökset	20
6.1 Keskitetty aluetietokantaratkaisu	20
6.2 Vaihtoehtoja alueellisten tietokantojen keskitetyiksi ratkaisuiksi	21
6.2.1 Viitetiedot	21
6.2.2 Digitoitu aineisto	22
6.2.3 Sähköiset aineistot	23
6.2.4 Käyttöliittymä	23
6.3 Yleisiä suuntaviivoja	24
Liitteet	26
Liite 1. Aluetietokantakyselyn kysymykset	29
Liite 2. Kirjastot.Fin ja kansalliskirjaston haastattelut	30
Liite 3. Yhteenveto aluetietokannoista, niiden perustamisvuosista ja luopumisvuosista.	33
Liite 4. Aluetietokantojen muoto, formaatti ja laajuus.	34

1 PROJEKTIN TARKOITUS

Tampereen kaupunginkirjastossa – Pirkanmaan maakuntakirjastossa toteutettiin 3.12.2013–30.5.2014 Selvitys aluetietokannoista ja niiden tulevaisuudesta -projekti. Projektin tavoitteet olivat

1. kartoittaa Suomen kirjastojen aluetietokantojen nykytila
2. selvittää kirjastojen toiveet koskien aluetietokantojen tulevaisuutta
3. tarkastella aluetietokantojen suhdetta kansallisen metatietovarannon (Melinda) etenemiseen
4. tutkia, minkälaisia vaihtoehtoja alueellisen tiedon/materiaalin säilytyspaikaksi olisi tarjolla. Esim. Finna, Arto, Omeka, paikalliset ratkaisut. Löytyykö ratkaisuja, joihin voitaisiin valtakunnallisesti tukeutua?

Konkreettisia selvitettäviä kysymyksiä olivat mm.:

- Onko aluetietokantaa?
- Missä aluetietokanta sijaitsee?
- Miten aluetietokanta on teknisesti toteutettu ja miten sitä ylläpidetään?
- Millaiset käyttötarpeet ja käyttömäärät aluetietokannalla on?
- Ovatko aluetietokannat jatkossakin tarpeellisia, vai halutaanko niistä luopua?
- Minkälaiset loppukäyttäjälle tarkoitetut hakukäyttöliittymät koetaan kiinnostavimmiksi?

2 PROJEKTIN OSALLISET

Projektia ovat olleet Tampereella tekemässä projektisuunnittelija Johanna Jauhonen sekä projektipäällikkö Petri Tonteri. Lisäksi perustettiin projektiryhmä, johon kuuluivat:

Anna-Mari Andersson
Jaana Käki
Liisa Rossi
Maija Saraste
Tiina Teijonsalo
Sami Varjo

Kouvolan kaupunginkirjasto
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto
Kuopion kaupunginkirjasto
Oulun kaupunginkirjasto
Jyväskylän kaupunginkirjasto
Vaasan kaupunginkirjasto

Projektiryhmä kokoontui Tampereella 15.1.2014. Lisäksi yhteyttä pidettiin useilla online-kokouksilla Lync-videoneuvottelujärjestelmällä sekä sähköpostilla. Projektin eri vaiheita työstiin yhdessä projektiryhmän kanssa Confluence-työtilassa, jonne projektissa syntyneet asiakirjat koottiin projektiryhmän jäsenten nähtävälle ja kommentoitaviksi. Tämän loppuraportin on kirjoittanut projektisuunnittelija Johanna Jauhonen yhteistyössä projektipäällikkö Petri Tonterin ja koko projektiryhmän kanssa.

3 PROJEKTIN ETENEMINEN

Projektin alkajaisiksi oli määriteltävä aluetietokannan käsite.

Projektiryhmä päätyi määrittelemään aluetietokannan kirjaston kokomaksi ja ylläpitämäksi alueellista tietoa sisältäväksi tietokannaksi tai www-sivustoksi.

Tietokanta-käsite haluttiin tässä projektissa väljentää koskemaan myös verkkosivustoja, koska niiden sisältämä alueellinen tieto on yhtäläillä tärkeää ja tämän tiedon löytyvyys turvattava. Kirjailijatiетokannat jätettiin tämän kyselyn ulkopuolelle, koska niiden ajateltiin kuuluvan Kirjasampoon.

Aluetietokantojen nykytilan ja tulevaisuuden toiveitten selvittämiseksi toteutettiin kysely, joka kohdistettiin kaikille maakuntakirjastoille sekä niille muille yleisille kirjastoille, joilla on tällä hetkellä tai on aiemmin ollut alueellista tietoa sisältävä tietokanta tai sivusto. Maakuntakirjastoja pyydettiin välittämään kyselyä eteenpäin alueensa kirjastoille ja kyselystä tiedotettiin Kirjastot.fin uutispalstalla.

Kysymyksiä pohdittiin yhdessä projektiryhmän kesken. Kyselyssä haluttiin yksityiskohtaisesti selvittää, paljonko Suomen kirjastoilla tällä hetkellä on erilaisia aluetietokantoja, miten ne ovat teknisesti toteutettu, kuinka paljon niitä käytetään ja koetaanko ne edelleen tarpeellisiksi. Lisäksi haluttiin kartoittaa kirjastojen toiveita aluetietokantojen tulevaisuuden suhteen. Missä aluetietokannat mieluiten haluttaisiin nähdä tulevaisuudessa? Kirjastokentälle on tulevaisuudessa tulossa paljon muutoksia: formaattimuutokset, järjestelmämuutokset sekä liittymiset Melindaan ja Finnaan. Miten aluetietokantojen käy näissä tulevaisuuden muutoksissa? Mitä vaihtoehtoja olisi olemassa, jotta alueellinen tieto olisi jatkossakin helposti löydettävissä? Voitaisiinko saada aikaan jokin keskitetysti ylläpidetty ratkaisu?

Kysely toteutettiin verkkokyselynä Tampereen kaupunginkirjastolla käytössä olevalla E-lomake-ohjelmalla. Vastausaikaa kyselyyn oli kolme viikkoa helmikuussa 2014. Kysely rakennettiin siten, että kysymyksiä esitettiin vastaajalle eri määrä riippuen siitä, onko kirjastolla tällä hetkellä aluetietokantaa vai ei. Tämä rakenne perustui siihen, että osa kysymyksistä oli varsin yksityiskohtaisia mm. aluetietokantojen tekniikkaan ja käyttöön liittyen. Näin kirjastojen ei tarvinnut turhaan vastata yksityiskohtaisiin tietokantaa koskeviin kysymyksiin, mikäli niillä ei aluetietokantaa ole. Kysymykset lähetettiin vastaajille myös erillisenä tiedostona, jolloin niihin pystyi etukäteen paremmin valmistautumaan.

Vastausprosentti oli hyvä: vastauksia saatiin kaikilta muilta maakuntakirjastoilta, paitsi Maarianhaminalta. Lisäksi saatiin vastauksia muutamilta pienemmiltä yleisiltä kirjastoilta, joilla on ylläpidettävään oma aluetietokanta tai tietokantoja. Hyvästä vastausprosentista huolimatta kaikkia aluetietokantoja ei saatu mukaan selvitykseen. Esimerkiksi yhdestäkään kirjastojen ylläpitämästä wiki-sivustosta ei saatu vastauksia. Tieto kyselystä saattoi jäädä kulkeutumatta kaikille kirjastoille tai aluetietokannan määritelmä jäi epäselväksi. Yhteensä vastauksia saatiin 39 kappaletta 27 kirjastolta. Kirjastoja pyydettiin antamaan jokaisesta aluetietokannastaan erillinen vastaus, mikä selittää sen, että vastauksia on enemmän kuin vastanneita kirjastoja. Jonkin verran kirjastoille jouduttiin esittämään tarkentavia kysymyksiä sähköpostilla vielä jälkeinpäin. Kyselyn kysymykset ovat tämän loppuraportin liitteenä (LIITE 1).

Kirjastot.fille, Kansalliskirjastolle, järjestelmätoimittajille ja BTJ:lle päätettiin järjestää omat kyselyt. Tarkoituksena näillä kyselyillä oli selvittää, mitä suunnitelmia tai teknisiä ratkaisuja kyseisillä tahoilla

olisi tarjota aluetietokantojen tulevaisuuden suhteen. Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston kyselyt suoritettiin haastattelemalla kyseisten tahojen edustajia videoneuvotteluyhteydellä ja sähköpostilla. Järjestelmätoimittajia ja BTJ:tä haastateltiin sähköpostitse. Yhteenvedot Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston videohaastatteluista ovat tämän raportin liitteenä (LIITE 2). Järjestelmätoimittajilta ja BTJ:ltä ei ollut saatu vastauksia tätä raporttia kirjoitettaessa.

Kirjastokyselystä muodostettiin yhteenveto ja sen pohjalta projektiryhmä kirjoitti yhteistyönä kyselystä analyysin. Jokaiselle projektiryhmäläiselle annettiin kyselystä oma vastuualue, josta hän kirjoitti yhteisesti päätettyjen periaatteiden mukaisesti analyysin. Kyseinen analyysi on myös osa tätä loppuraporttia.

Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston haastatteluista tehdyn yhteenvedon ja kyselyanalyysin pohjalta laadittiin johtopäätökset siitä, minkälaisia vaihtoehtoja aluetietokannoilla voisi tulevaisuudessa olla.

4 ALUETIETOKANTAKYSELYN ANALYYSI

Analyysissä kysymykset käydään läpi muutaman kysymyksen kokonaisuuksissa. Kysymykset on jaettu aluetietokantojen nykytilaa, tekniikkaa, käyttöä ja tulevaisuutta käsitteleviin teemoihin. Vastauksia tuli 26 tietokannasta. Apila-tietokannan osalta vastauksia tuli kolmelta sitä ylläpitävältä kirjastolta (Hausjärvi, Hyvinkää ja Riihimäki). Tekniikka-osiossa näitä on käsitelty yhtenä vastauksena. Vaasan Porstua-vastauksia ei tekniikka-osiossa huomioitu, koska ne koskevat Porstuan vanhempaa versiota, joka ei ole käytössä.

4.1 Nykytila

4.1.1 Aluetietokannat

Onko kirjastossanne tällä hetkellä tai aiemmin ollut aluetietokanta, johon tallennetaan oman alueen alueellisia aineistotietoja ja/tai viitetietona artikkeleita ja monografioiden osakohteita ja/tai digitoitua aineistoa?

Kyselyssä selvisi, että aluetietokantoja on olemassa edelleen runsaasti vuonna 2014. Yhteensä kirjastot ilmoittivat omistavansa 26 aluetietokantaa. Osaa näistä tietokannoista ei enää päivitetä, mutta ne ovat kuitenkin edelleen olemassa ja tieto on niistä haettavissa. 16 kirjastolla on vain yksi aluetietokanta, mutta viidellä kirjastolla niitä on useampia. Kaksi aluetietokantaa osoittautui useamman kirjaston yhteiseksi, tosin oman alueen kirjastojenvälistä yhteistyötä oli monella muullakin vastaajakirjastolla. Uusia aluetietokantoja vuonna 2013 julkaistiin yhteensä 3. Lisäksi yksi aluetietokanta avattiin uudistuneena maaliskuussa 2014. Kaksi muutakin aluetietokantaa on perustettu tällä vuosikymmenellä.

Kirjasto	Aluetietokanta	Perustamisvuosi
Hausjärven pääkirjasto, Hyvinkään kaupunginkirjasto ja Riihimäen kaupunginkirjasto	Apila	2007
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto	Arvi-artikkeliviitetietokanta	2002
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto	Hämeenlinnan Lydia	2008
Ilomantsin kunnankirjasto	Ilomantsin kotiseutuarkisto	2011
Ilomantsin kunnankirjasto	Kolmen kanteleen kokoelmat	2000
Joensuun seutukirjasto	Koivikko	2004
Jyväskylän kaupunginkirjasto	Volmari, ent. Keski	1990
Kajaanin kaupunginkirjasto	Caiana	1990
Kemin kaupunginkirjasto	Lasmakki, ent. Mela	1999
Kokkolan kaupunginkirjasto	Kotiseutumme Kokkola	2001
Kouvolan kaupunginkirjasto	Kymenlaakso-tietokanta	1987
Kuopion kaupunginkirjasto	Minnan salonki	2013
Kuusamo ym.	KirjastoVirma	2000
Lappeenrannan maakuntakirjasto	Carelica-kirjailijat	1997
Lappeenrannan maakuntakirjasto	DigiCarelica	2013
Lappeenrannan maakuntakirjasto	Etelä-Saimaa-artikkelitietokanta	2003
Lappeenrannan maakuntakirjasto	Luovutetun Etelä-Karjalan pitäjät	2007
Mikkelin kaupunginkirjasto	Etelä-Savon artikkelitietokanta	2002, tallennus keskeytetty 2008
Mikkelin kaupunginkirjasto	Herrasväen asuinpaikat - Etelä-Savon kartanot ja kartanoiksi kutsutut -sivusto	2011
Oulun kaupunginkirjasto	Kirjailijat Oulussa -sivusto	2001
Oulun kaupunginkirjasto	Musiikin ja säveltäjien Oulu	2004
Oulun kaupunginkirjasto	Ostrobotnia	1998
Oulun kaupunginkirjasto	Oulun Arkki	2007
Pornaisten kunnankirjasto	Sanapaltti	2013
Rovaniemen kaupunginkirjasto	Lapponica	2001
Seinäjoen kaupunginkirjasto ja Vaasan kaupunginkirjasto	Porstua-verkkopalvelu	2003, uusi Porstua avattiin 2014

Vuonna 2013 kaksi kirjastoa luopui aluetietokannoistaan yhdistämällä ne kirjastotietokantaansa. Vastaajakirjastoista ainoastaan yksi ilmoitti, että heillä ei ole koskaan ollut aluetietokantaa. Viimeisten neljän vuoden aikana on luovuttu viidestä aluetietokannasta. Luopumisiin johtaneista syistä kerrotaan luvussa 4.4.2. Yhteenvetotaulukko kaikkien vastanneiden kirjastojen aluetietokannoista, niiden perustamisvuosista ja luopumisvuosista on tämän raportin liitteenä (LIITE 3).

Kirjasto	Aluetietokanta	Perustamisvuosi	Luopumisvuosi
Helsingin kaupunginkirjasto	Ei ole ollut aluetietokantaa	-	-
Kokkolan kaupunginkirjasto	Porstua-verkkopalvelu	2003	päivittäminen lopetettu 2007
Kuopion kaupunginkirjasto	Kuoma	2002	2010
Lahden kaupunginkirjasto	Vellamon vinkit	2005	2013
Lappeenrannan maakuntakirjasto	Carellica	1989	2004
Mikkelin kaupunginkirjasto	Etelä-Savon aluetietokanta (Esat)	2003	2006
Porin kaupunginkirjasto	Satakunta-alue-tietokanta	1994	2005
Porvoon kaupunginkirjasto	Via Regis	2006	2013
Tampereen kaupunginkirjasto	Pirkitta	2002	2011
Turun kaupunginkirjasto	Vaski	2003	2012

4.1.2 Aluetietokantojen sisältö

Onko aluetietokantanne viitetietokanta, vai sisältääkö se digitoitua tai sähköistä aineistoa ja paljonko aluetietokannassanne on kutakin aineistoa?

Digitoitu aineisto on alun perin fyysisessä/analogisessa muodossa julkaistu teos, jonka kirjasto on digitoinut. Sähköinen aineisto on alun perin sähköisessä muodossa julkaistu teos. Kyse voi olla esimerkiksi kotisivustosta.

Aluetietokantojen koot vaihtelevat muutamasta kymmenestä nimekkeestä lähes 150 000 nimekkeeseen. Ne ovat sisällöltään hyvin erityyppisiä. Osa tietokannoista on erikoistuneita tiettyyn aiheeseen, mikä selittää niiden pienempää kokoa. Toiset taas ovat laaja-alaisia, suurten maakuntakirjaston tietokantoja, jolloin myös nimekkeitä löytyy enemmän. Aineistolajeista suurimman määrän kattavat kirjat ja artikkelit. Lisäksi tietokannoista löytyy useimmiten myös muun muassa verkkoaineistoa, musiikkiaineistoa, mikrofilmejä, karttoja ja jonkin verran erilaista digitoitua aineistoa.

Palvelujen sisältöjen määrittelyssä on horjuvuutta. Sähköistä tai digitoitua aineistoa sisältäviksi tietokannoiksi ilmoitettiin 19 kpl. Lähemmällä tarkastelulla näistä 4 kpl on viitetietokantoja, joissa on viitteitä muihin digitoitua tai sähköistä aineistoa sisältäviin palveluihin.

Kirjasto	Aluetietokannan nimi	Viitetietokanta	Sähköistä aineistoa	Digitoitua aineistoa
Hausjärvi, Hyvinkää ja Riihimäki	Apila	X	X	X
Hämeenlinna	Arvi-artikkeliviitetietokanta	X		
Hämeenlinna	Hämeenlinnan Lydia	X	X	X
Iломantsi	Iломantsin kotiseutuarkisto	X		X
Iломantsi	Kolmen kanteleen kokoelmat	X		
Joensuu	Koivikko	X	X	X
Jyväskylä	Volmari	X		X
Kajaani	Caiania	X		
Kemi	Lasmakki	X		X
Kokkola	Kotiseutumme Kokkola	X	X	
Kouvola	Kymenlaakso-tietokanta	X		
Kuopio	Minnan salonki		X	X
Kuusamo ym.	KirjastoVirma		X	X
Lappeenranta	Carelica-kirjailijat	X		
Lappeenranta	DigiCarelica			X
Lappeenranta	Etelä-Saimaa-artikkelitietokanta	X		
Lappeenranta	Luovutetun Etelä-Karjalan pitäjät	X	X	X
Mikkeli	Etelä-Savon artikkelitietokanta	X		
Mikkeli	Herrasväen asuinpaikat - Etelä-Savon kartanot ja kartanoiksi kutsutut -sivusto		X	
Oulu	Kirjailijat Oulussa -sivusto		X	
Oulu	Musiikin ja säveltäjien Oulu		X	X
Oulu	Ostrobotnia	X	X	X
Oulu	Oulun Arkki			X
Pornainen	Sanapaltti			X
Rovaniemi	Laponica	X	X	X
Seinäjoki ja Vaasa	Porstua-verkkopalvelu	X	X	X

Jos aluetietokantanne sisältää digitoitua aineistoa, minkälaista aineistoa se on? (Kuvia, kokotekstejä ym.) Arvioi myös määrä.

Digitoituna aluetietokannoista löytyy tietokannoista riippuen mm. valokuvia, kokotekstiaartikkeleita, kirjoja, karttoja, kirjeitä, nuotteja, pienpainatteita ja käsikirjoituksia. Digitoitun aineiston määrä aluetietokannoissa on yleensä melko vähäinen, muutama prosentti tietokannan koosta. Isoissa tietokannoissa on kappalemääräisesti myös eniten digitoitua aineistoa. Kokonaan digitoitun tietokannat ovat yleensä hyvin pieniä aineistomääriltään.

4.1.3 Digitointi

Kuka aineistonne digitoi?

Kahdeksassa aluetietokannassa kirjastot digitoivat itse aineistonsa. Viiteen aluetietokantaan kirjastot ilmoittivat käyttävänsä ulkopuolista toimijaa, kuten Kansalliskirjaston Mikkelin digitointi- ja konservointikeskusta. Viiteen tietokantaan käytetään ulkopuolista digitoijaa oman digitointityön lisänä. Yhden tietokannan suhteen ei osattu sanoa, kuka sen aineiston digitoi.

Onko kirjastonne määritellyt laatuvaatimukset digitoidulle aineistolle?

Vain kuudelle (33 %) digitoitua aineistoa sisältävistä aluetietokannoista on määritelty laatuvaatimukset digitoidulle aineistolle. Tarkemmin ei tiedetä, millaisia laatuvaatimuksia kirjastot käyttävät, koska sitä ei kyselyssä pyydetty tarkentamaan. Yksi kirjasto kuitenkin kertoi käyttävänsä Arkistolaitoksen suosituksia laatuksiteereinään ja toinen ilmoitti määrittelevänsä laatuvaatimukset aina kulloisenkin aineiston teon yhteydessä. Yksi kirjasto ilmoitti määritelleensä laatuvaatimukset vain yhdelle kolmesta aluetietokannastaan.

4.1.4 Arto-tallennus

Tallennatteko tällä hetkellä viitetietoja Artoon ja tallennatteko (kopioitteko) saman aineiston myös aluetietokantaan?

Vastanneista kirjastoista viitetietoja Artoon tallensivat vain kolme kirjastoa ja yhdessä aluetietokannassa sitä oltiin aloittamassa projektina. Vain yksi kirjasto tallensi saman aineiston myös aluetietokantaan.

Poimitteko Artosta tai muista tietokannoista tietoja (esim. opinnäytetietoja) ja tallennatteko verkkosivustoista viitetietoja aluetietokantaan?

Mahdollisuutta täydentää aluetietokantaa muitten tallentamalla viitetiedoilla Artosta käytettiin vain kahdessa aluetietokannassa. Opinnäytetöitä ja tietoja muista tietokannoista poimittiin viiteen aluetietokannoista. Internetissä olevan aluetiedon tallentaminen nähtiin kirjastoissa tärkeänä, 11 aluetietokannoista (38 %) tallennettiin verkkosivustoista viitetietoja.

4.1.5 Tietokantatyö

Montako tuntia kuukaudessa tällä hetkellä käytätte aluetietokannan tekemistä varten ja ovatko resurssit riittävät?

Aluetietokannan tekemiseen käytetty aika vaihteli voimakkaasti kirjastojen välillä, ollen 0 - 60 tuntia kuukaudessa. Tietokannan laajuus ja luonne vaikuttaa asiaan, mutta kyse voi olla myös erilaisista laskentatavoista. Ne, jotka tekivät aluetietokantaa, käyttivät tähän aikaa keskimäärin 17 tuntia kuukaudessa. Mielenpiteet aluetietokannan teon resurssien riittävydestä jakautuivat lähes tasan, puolessa vastauksista ne koettiin riittäviksi ja puolessa riittämättömiksi.

Tehdäänkö aluetietokantanne tallennustyötä alueellisesti?

Pääosin aluetiedon tallennus on maakuntakirjastojen vastuulla, mutta 12 aluetietokannassa (41 %) osa alueen kirjastoista osallistuu siihen. Osallistuvien kirjastojen määrä vaihteli 1 - 15. Kaksi aluetietokantaa on useamman kirjaston yhteisiä. Muita tahoja kuin kirjastoja tallennukseen ei osallistu.

Teettekö muunlaista yhteistyötä aluetietokannan tekemisessä?

Yhdeksässä (n. 31 %) aluetietokannoista tehdään yhteistyötä joko yksityishenkilöiden tai muiden kulttuuritoimijoiden, kuten arkistojen, museoiden ja seurojen kanssa. Heiltä saadaan mm. digitoitavaa tai muuta aineistoa tietokantaan. Myös erilaisia kehitys-, tallennus- ja digitointiprojekteja tehdään yhteistyönä noin kolmanneksessa aluetietokannoista.

4.2 Tekniikka

4.2.1 Järjestelmätiedot

Mille järjestelmälle aluetietokanta on rakennettu ja mikä on järjestelmätoimittaja?

Suurimmalla osalla kirjastoista aluetietokanta on rakennettu jonkin järjestelmän päälle (20 vastausta). Julkaisujärjestelmistä avoimen lähdekoodin järjestelmiä (Concrete5, Drupal, Omeka) on käytössä 4 aluetietokannassa.

Yhdeksän aluetietokantaa on rakennettu kirjastojärjestelmän päälle. Käytetyt järjestelmät ovat:

- Aurora (1 kpl),
- Origo (3 kpl),
- PallasPro (4 kpl) ja
- PrettyLib (1 kpl)

Lisäksi on 7 aluetietokantaa, jotka toimivat jollain kaupallisella julkaisujärjestelmällä (InfoWeb) tai kirjastolle räätälöidyllä järjestelmällä. Järjestelmätoimittajia on useita. Axiell Finland Oy on 8 tietokannan taustalla. Muita toimittajia ovat Nitroid (1 kpl), Nordsys Oy (2 kpl), Oulun tietotekniikka (3 kpl), PrettyBit (1 kpl), RegWeb (1 kpl), Solinet (1 kpl) ja Tietotalo (3 kpl). Joidenkin palvelujen rakentamisesta ovat voineet vastata yksittäiset henkilöt. Aluetietokannoista viiden taustalla ei ole järjestelmätoimittajaa.

Ostaako kirjastonne järjestelmän ylläpidon ja minkälaista ylläpitoa se on?

15 aluetietokannalle (58 %) ostetaan ylläpito ulkopuolelta. Palveluja ostetaan vastausten mukaan eritasoisina: osa hankkii vain palvelinylläpidon, mutta suurin osa kyllä-vastanneista ostaa ulkopuolelta palvelin- ja ohjelmistoylläpidon. 11 aluetietokannan (42 %) osalta ilmoitetaan, että ylläpitopalveluja ei osteta.

4.2.2 Formaatti ja tietokantaratkaisu

Missä formaatissa aluetietokantanne on ja mikä tietokantaratkaisu on käytössä (esim. MySQL, PostgreSQL)?

20 tietokannalla (77 %) on jokin meikäläisittäin yleinen formaatti:

- FinMARC-formaatissa on 8 tietokantaa.
- HTML-formaatissa on samoin 8 aluetietokantaa.
- MARC 21 -formaatissa on 1 tietokanta.
- Dublin Core -muodossa on 2 tietokantaa ja
- mukaillussa Dublin Core -muodossa on 1 tietokanta

Suurin osa palveluista (16 kpl) on jossain tietokannassa:

- 4 Ingress-kantaa,
- 9 Microsoft SQL Server -kantaa ja
- 6 MySQL-kantaa

Kolme aluetietokantaa on www-sivustoja. Kolmen aluetietokannan tietokantarakenteesta ei ole varmuutta.

Taulukko aluetietokantojen muodoista, formaateista ja laajuudesta on liitteenä (LIITE 4).

Onko tietokannasta olemassa tietokantakuvausta, voiko siitä ottaa tietokantakopiota ja onko palvelun toteuttanut taho vielä tavoitettavissa?

Tietokantakuvaus sisältää vähintään tietokannassa olevien taulujen ja sarakkeiden nimet, tyypit, relaatiot ja kuvaukset tietosisällöstä. Tietokantakuvaus auttaa arvioimaan, onko data jäsenneiltyä vai onko se tallennettu jossain sellaisessa muodossa, joka vaikeuttaa datan jatkokäsittelyä. Kiinnostavaa on myös tietää, paljonko tietokannassa on dataa, missä muodossa se on ja missä muodossa sen saa ulos.

Vastausten mukaan tietokantakuvaus on olemassa 7 tietokannasta (27 %). 15 tietokannasta kuvausta ei ole ja 4 aluetietokannasta ei osata sanoa, onko tietokantakuvausta.

Tietokantakopio voidaan ottaa vain palvelusta, joka on toteutettu jollakin tietokantatekniikalla. Tietokantakopio on vastausten mukaan saatavilla 15 aluetietokannasta. Tietokantakopiota ei saa vastausten mukaan yhdestä tietokantapohjaisesta palvelusta. Neljässä vastauksessa ei osata sanoa, saako tietokantakopiota. Tietokantakopion saaminen mahdollistaa datan muokkaamisen ja siirtämisen muihin palveluihin.

Palvelun tuottanut taho on pääsääntöisesti edelleen tavoitettavissa. Niissä tapauksissa, joissa palvelun rakentaja ei ole enää tavoitettavissa (4 kpl), data on kuitenkin vastausten mukaan joko varmasti tai mahdollisesti MySQL-tietokannassa. MySQL on avoimen lähdekoodin tietokantatekniikka, joten mahdollista on, että vaikka palvelun rakentaja ei olekaan enää tavoitettavissa, datalle voidaan tehdä jotain.

4.2.3 Aineiston löytyvyys

Löytyykö alueellinen aineistonne verkosta?

Aktiivisesti ylläpidetyt aineistot löytyvät poikkeuksetta verkosta.

Löytävätkö internet-hakukoneet aluetietokantanne sisältöjä? Onko aluetietokantanne haettavissa Nellissä ja onko käytössä urn-tunnukset?

Suurin osa aluetietokannoista on hakukoneiden tavoitettavissa. Ne toteutukset, jotka on tehty kirjastojärjestelmän ja verkkokirjaston hybridillä, eivät pääsääntöisesti löydy hakukoneilla. Vastauksissa on hajontaa, vaikka käytössä olisi sama taustajärjestelmä.

URN-tunnuksia hyödyntäviä järjestelmiä on vastausten mukaan 3 kpl. URN-tunnuksen etu on linkin pysyvyys: vaikka palvelun osoite muuttuisi, tiedostot löytyvät edelleen samalla URN-tunnuksella. Porstuakirjastot.fi ja Minnansalonki.fi-palvelujen pitäisi hyödyntää URN-tunnuksia, mutta toimivuudesta ei ole varmuutta. Vaikka palveluun olisi tallennettu URN-tunnus, ei ole taattua että se päivittyisi Kansalliskirjaston URN-palveluun. Minnan salongissa ei näkynyt URN-tunnus näkyvänä tietona.

Oletteko julkaisseet tai suunnitelleet julkaisevanne aluetietokantaanne avoimena datana ja kohdistuuko tietokannan julkaisemiseen silloin mahdollisia käyttöoikeusrajoitteita?

Vastausten perusteella kuuden aluetietokannan (23 %) osalta kirjastoilla on suunnitelmissa tai julkaistuna tietokanta avoimena datana eli lisenssinä, joka mahdollistaa kenelle tahansa datan vapaan hyödyntämisen. Isoimmassa osassa (20 kpl, 77 %) tietokantoja dataa ei ole julkaistu tai ei ole suunnitelmissa julkaista. Käyttöoikeusrajoitteita koskevaan kysymykseen tuli vähän vastauksia, ja 21 tietokannan (81 %) osalta kirjastot eivät ilmoittaneet mitään rajoitteita tai ilmoittivat suoraan, että rajoitteita ei kohdistu. Neljään aluetietokantaan kohdistuu rajoitteita. Rajoitteina ovat tekijänoikeudet (onko kirjastolla oikeutta luovuttaa aineistoa eteenpäin). Myös BTJ:n luettelointitietojen käyttöoikeuksissa on rajoitteita. Niitä ei saa luovuttaa ilman sopimusta eteenpäin.

4.3 Käyttö

4.3.1 Käyttömäärät ja tarpeellisuus

Millaiset käyttömäärät aluetietokannallanne on asteikolla 1 - 5 ja onko käyttömäärissä ollut muutoksia viimeisten 5 vuoden aikana?

Käyttömäärä-kysymys on ongelmallinen, koska aluetietokantapalvelut ovat hyvin eritasoisia ja käytössä väkimäärältään hyvin erikokoisilla alueilla. Kaikista aluetietokannoista ei edes saada luotettavia käyttötilastoja. Työryhmä päätti kuitenkin esittää kysymyksen ja pyytää vastaajilta subjektiivisia vastauksia. Vertailua on vaikea tehdä, koska esimerkiksi yhden kohtalainen käyttömäärä voi olla toisen melko suuri käyttömäärä.

Vastauksia tuli 29 kpl, joista osa koskee samaa aluetietokantaa. Vastausten mukaan suurimmalla osalla palveluista käyttömäärä on kohtalainen (14 kpl, 48 %). Melko vähäiseksi käyttömäärä arvioidaan 9 vastauksessa (31 %). Erittäin vähäinen käyttö on kolmessa vastauksessa ja melko suuri käyttö myös kolmessa vastauksessa. Yhdelläkään aluetietokannalla ei arvioida olevan erittäin suurta käyttömäärää.

Käytön kehitystrendiksi suurin osa vastaajista (13 kpl, 45 %) arvioi, että viimeisten 5 vuoden aikana käyttömäärä on pysynyt ennallaan. Vastaajista 8 ei osaa sanoa, onko muutoksia tapahtunut. Vastaajista 5 arvioi, että käyttömäärä on viimeisen 5 vuoden ajan kasvanut. Käyttömäärän arvioidaan vähentyneen kolmessa vastauksessa.

Koetteko aluetietokantanne tarpeelliseksi?

Vastauksia tuli yhteensä 29 kpl. Suurin osa (28 kpl, 97 %) kokee aluetietokannan tarpeelliseksi. Syitä tarpeellisuudelle on muun muassa se, että asiakkaiden kysymää paikallista tietoa ei löydy muualta tai että tarvittu paikallistieto on helpoiten löydettävissä siihen erikoistuneen palvelun kautta. Paikallistietoa hyödynnetään myös joissain tapauksessa alueen matkailun kehittämisessä. Vain 1 vastanneista kokee, että aluetietokanta ei ole tarpeellinen. Syynä on aluetietokannan vähäinen käyttö.

4.3.2 Aluetietokantojen markkinointi

Miten markkinoitte aluetietokantaanne asiakkaille?

Kaikki vastanneet kirjastot markkinoivat jotenkin aluetietokantaansa. Suosituimmat markkinointikanavat ovat kirjaston verkkosivut (28 vastausta, 97 %) ja asiakaspalvelu (25 vastausta, 86 %). Ryhmäkäyntien ja vastaavien koulutusten yhteydessä aluetietokantaa kertoo markkinoivansa 24 vastaajaa (83 %). 12 vastaajaa (41 %) kertoo, että palvelua markkinoidaan verkkokirjastossa.

Vastaajista 9 markkinoi aluetietokantaa sosiaalisessa mediassa. Esitteiden avulla palveluja markkinoidaan 8 tapauksessa. Neljässä tapauksessa sosiaalista mediaa hyödynnetään markkinoinnissa, mutta ei esitteitä. 5 tapauksessa hyödynnetään molempia, sekä esitteitä että sosiaalista mediaa.

Vastausten mukaan kirjastot käyttävät useita markkinointikanavia: 15 vastauksessa kerrotaan hyödynnettävän neljää tai useampaa kanavaa palvelun markkinoinnissa.

Sosiaalinen media tai muu markkinointitapa.

Sosiaalisen median palveluista Facebook on tyypillisin markkinointiin käytetty palvelu. Myös Twitter ja kirjaston blogi sekä Google Maps saivat yksittäiset maininnat. Joissain tapauksissa, esimerkiksi palvelua avattaessa, on hyödynnetty oman alueen sanomalehtiä ja järjestetty kirjastossa näyttelyjä. Seitsemää aluetietokantaa kirjastot ovat esitelleet erilaisissa, myös kirjaston ulkopuolisissa, tapahtumissa.

4.3.3 Aluetietokantojen hyvät ja huonot puolet

Jos käytössänne on erillinen aluetietokanta, mitä hyviä ja huonoja puolia näette tässä ratkaisussa?

Kirjastojen vastauksista erillisten aluetietokantojen hyväksi puoliksi erottui muutama keskeinen seikka:

- Erillisessä tietokannassa tieto löytyy yhdestä paikasta ja aineisto on valmiiksi rajattu, selkeä kokonaisuus, mikä helpottaa asiakkaan tiedonhakuja.
- Erillinen aluetietokanta on kirjastojen itse räätälöitävissä ja hallinnoitavissa.
- Aluetietokannan aineiston kuvailu on vapaampaa eikä tarvitse noudattaa luettelointisääntöjä.

Huonoiksi puoliksi kirjastot ilmoittivat seuraavia syitä:

- Tietokanta on huonosti löydettävissä. Aluetietokantoja pitäisi markkinoida enemmän ja huolehtia niiden näkyvyydestä.
- Tiedonhaun rajautuminen yhden aluetietokannan sisältöihin saattaa olla myös haitta, jos tietoa haluttaisiin laajemmalla alueella. Ilmiöt eivät noudata maakunnallisia rajoja.
- Erilliset aluetietokannat lisäävät työtä ja resurssipulan vuoksi ne saattavat jäädä huonolle ylläpidolle.

4.4 Tulevaisuus

4.4.1 Aluetietokantojen tekeminen ja kehittäminen tulevaisuudessa

Jos teillä on aluetietokanta, aiotteko jatkaa sen tekemistä tulevaisuudessa? Jos ette aio jatkaa, miksi ette jatka? Tallemmatteko kuitenkin jatkossa alueellista aineistoa kirjastotietokantaan?

Suurin osa aluetietokannoista (90 %, 23 kpl) nähdään edelleen niin tarpeellisiksi, että niiden ylläpitoa ja uuden aineiston tallentamista jatketaan myös tulevaisuudessa. Vain 10 % (3 kpl) tietokannoista aiotaan lakkauttaa tai niitä ei aiota enää kartuttaa eikä kehittää. Aluetietokannasta luopumisen syynä on resurssipula. Yhden kirjaston kohdalla tietokanta on aiheeltaan niin rajattu, että siihen ei ole enää tarvetta tallentaa uutta aineistoa. Tässä tapauksessa alueellista aineistoa tullaan kuitenkin jatkossa tallentamaan kirjastotietokantaan.

Aiotteko konvertoida aluetietokantanne toiseen formaattiin (esim. MARC 21, Dublin Core, FinMARC) ja aiotteko vaihtaa aluetietokantajärjestelmänne?

Hieman alle puolet (46 %, 12 kpl) aluetietokannoista aiotaan vaihtaa uuteen järjestelmään lähitulevaisuudessa, ja 42 % (11 kpl) tietokannoista aiotaan konvertoida toiseen formaattiin. 6 tietokantaa aiotaan konvertoida MARC 21 -formaattiin, yksi Dublin Coreen ja neljästä tietokannasta ei vielä osata sanoa, mihin formaattiin ne tullaan konvertoimaan. MARC 21 on todennäköinen formaatti niissä kannoissa, joissa nyt on käytössä FinMARC. Kahden kirjaston kohdalla mainitaan myös, että aluetietokantajärjestelmän vaihto on sidoksissa varsinaisen kirjastojärjestelmän vaihtoon. Uusiksi järjestelmiksi mainitaan avoimen lähdekoodin Koha ja erityisesti digitoidulle aineistolle soveltuva Omeka.

Oletteko kehittäneet aluetietokantajärjestelmänne jotenkin (esim. sivustoon, tietokantarakenteeseen tai järjestelmän toiminnallisuuksiin liittyen) ja onko teillä suunnitelmia kehittää/laajentaa aluetietokannan sisällöntuotantoa?

Hieman yli puolta (54 %, 14 kpl) aluetietokantajärjestelmistä on kehitetty jollain tavalla, esimerkiksi sivustoon, tietokantarakenteeseen tai järjestelmän toiminnallisuuksiin liittyen. Kehittämiskohteiksi mainitaan

- kuvien ja verkkoaineiston tallentamismahdollisuus,
- sisällön laajentaminen yleensä,
- hakuominaisuuksien ja löydettävyyden parantaminen,
- järjestelmän kehittäminen tai vaihtaminen ja
- tilastointi

Tietokantojen sisällöntuotantoa aiotaan kehittää ja laajentaa 54 % (14 kpl) aluetietokannoista. Hankerahoitusta on haettu tai saatu yhdeksän tietokannan kohdalla. Sisällöntuotantoa laajennetaan lisäämällä aineiston digitointia, kartuttamalla sisältöä esim. verkkoaineistolla ja täydentämällä kuvailutietoja. Tietokantoihin kohdistuu myös tietokantaratkaisuun, ulkoasuun, löydettävyyteen ja hakuominaisuuksiin liittyviä muutostarpeita.

*Onko kirjastonne pilotoinut jotakin aluetietokantoihin liittyen (esim. KDK, Finna, Omeka jne.)? Ai-
oteko ryhtyä digitoimaan alueellista aineistoanne?*

Vain yksi kirjasto on ollut pilottina aluetietokantoihin liittyvissä hankkeissa (Omeka). Vajaaseen puoleen (41 %) aluetietokannoista ei aiota ryhtyä digitoimaan alueellista aineistoa. Lisätiedoissa kaksi kirjastoa mainitsee syyksi sen, että muut hankkeet ovat tuntuneet tärkeämmiltä ja digitointi on kohdistunut valtakunnallisesti merkittävään vanhan kirjallisuuden kokoelmaan eikä alueelliseen aineistoon. Yli puoleen aluetietokannoista oli jo aiemminkin digitoitu sisältöä ja sitä suunniteltiin jatkettavan myös tulevaisuudessa.

4.4.2 Aluetietokannoista luopuminen

Miksi olette luopuneet aluetietokannastanne? Ovatko tiedot edelleen saatavilla ja tallennatteko kuitenkin alueellista aineistoa kirjastotietokantaanne?

Aluetietokannoistaan luopuneet kirjastot kertoivat syitä luopumispäätöksensä taustalta:

- Tietokantojen käyttö on usein kovin vähäistä kalliisiin ylläpitokustannuksiin nähden.
- Resurssipulan takia tietokantoja ei välttämättä saada pidettyä tarpeeksi ajantasaisina tai niiden päivitys on jouduttu keskeyttämään kokonaan.
- Viitetietokantoja pidetään vanhanaikaisina: nyt ja tulevaisuudessa aluetietokannoilta haluttaisiin enemmän kokotekstejä ja digitoituja sisältöjä, mutta resursseja tietokantojen kehittämiseen ei juuri ole.
- Tekniset haasteet

Yhdeksästä lopetetusta aluetietokannasta kuuden tiedot ovat edelleen kuitenkin saatavilla, joko yhdistettynä omaan kirjastotietokantaan tai jossakin muualla. Seitsemän aluetietokantansa lopettanutta kirjastoa ilmoitti tallentavansa nykyään alueellisen aineiston kirjastotietokantaansa.

Miksi teillä ei ole ollut aluetietokantaa?

Kyselyyn vastanneista suurista kirjastoista ainoastaan yksi ilmoitti, että heillä ei ole koskaan ollut aluetietokantaa. Paikalliskokoelma on alusta asti ollut integroitu kirjastojärjestelmään, eivätkä siellä asiakkaat tai henkilökuntakaan ole kokeneet tarvetta erilliselle aluetietokannalle.

Jos aluetietokantanne on yhdistetty kirjastotietokantaan, mitä hyviä ja huonoja puolia näette tässä ratkaisussa?

Yleensä aluetietokannasta luovuttaessa sen tiedot yhdistetään kirjastotietokantaan. Hyvänä puolena tässä menettelyssä kirjastot lähes yksimielisesti pitivät sitä, että aluetieto on tällöin löydettävissä yhdellä haulla yhden hakuliittymän kautta. Enää ei tarvitse muistaa useita eri tietokantoja ja tehdä niihin hakuja erikseen.

Aluetietokantansa kirjastotietokantaansa yhdistäneet kirjastot vaikuttavat hyvin tyytyväisiltä ratkaisunsa. Huonona puolena pidettiin lähinnä sitä, että yhdessä tietokannassa aluetiedon rajaaminen voi olla joskus hankalaa. Aluetietokannassa haku oli valmiiksi rajattu pelkästään alueelliseen tietoon. Kolme vastaajakirjastoa ei keksinyt lainkaan huonoja puolia tietokantojen yhdistämiselle ja kaksi ilmoitti, että aluetietokantaa ei yhdistetty kirjastotietokantaan siitä luovuttaessa.

4.4.3 Tulevaisuudentoiveet

Kuinka kiinnostavana asteikolla 1 - 5 koette seuraavat vaihtoehdot liittyen siihen, missä aluetietokannat näkyisivät tulevaisuudessa?

Kirjastojen näkemykset vaihtelivat erittäin paljon siitä, missä aluetietokantojen tulisi tulevaisuudessa näkyä. Vastausvaihtoehdot olivat Finna, Melinda, kirjaston oma erillinen hakuliittymä, oma verkkokirjasto, alueellista tietoa sisältävä www-sivusto tai yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta.

Hyvin kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana vaihtoehtona pidettiin useimmiten omaa verkkokirjastoa (69 %, 27 vastausta) tai Finnaa (67 %, 26 vastausta). Yli puolessa vastauksista pidettiin yhtä valtakunnallista aluetietokantaa (56 %, 22 vastausta) tai alueellista tietoa sisältävää www-sivustoa (54 %, 21 vastausta) hyvin tai erittäin kiinnostavana vaihtoehtona. Melindaa pidettiin vähiten kiinnostavana vaihtoehtona, 46 % (14 vastausta) mielestä se oli erittäin tai melko vähän kiinnostava vaihtoehto.

	Erittäin kiinnostava	Hyvin kiinnostava	Kohtalaisen kiinnostava	Melko vähän kiinnostava	Erittäin vähän kiinnostava
Finna	46%	21%	13%	15%	5%
Melinda	8%	28%	18%	31%	15%
Kirjaston erillinen hakuliittymä aluetietokannalle	13%	33%	26%	10%	18%
Oma verkkokirjasto	33%	36%	21%	0%	10%
Alueellista tietoa sisältävä www-sivusto	21%	33%	21%	15%	10%
Yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta	28%	28%	15%	13%	16%

Vastauksia ei perusteltu kuin osassa vastauksia, joskin oli myös paljon hyvin perusteltuja vastauksia. Finnan käyttökelpoisuutta perusteltiin mm. laajalla saavutettavuudella ja näkyvyydellä sekä helpolla haettavuudella. Omaa verkkokirjastoa perusteltiin siten, että alueellinen aineisto tulee löytyä omasta verkkokirjastosta, vaikka ehkei kuitenkaan samasta kannasta kuin fyysinen aineisto. Alueellista tietoa sisältävää www-sivustoa pidettiin hyvänä, jos sivustot on koottu yhteen paikkaan. Valtakunnallisen ratkaisun perustelut tulevat esille seuraavan kysymyksen vastauksissa.

Jos olemassa olisi yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta, mitä hyviä ja huonoja puolia siinä olisi?

Suurin osa vastaajista löysi paljon hyviä puolia siitä, että käytössä olisi yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta. Vain viisi vastaajaa 25 eri kirjastosta ei osannut vastata tähän tai ei nähnyt ajatuksessa mitään etuja. Hyvinä puolina ratkaisusta mainittiin eniten seuraavaa:

- Löydettävyyks olisi parempi, tiedonhakijalle olisi helppoa, kun olisi yksi selkeä paikka etsiä aluetietoa, asiakkaiden ei tarvitse osata montaa järjestelmää (yli puolet vastaajista korosti tätä näkökulmaa).
- Keskitetty ylläpito olisi tehokkaampaa ja säästäisi resursseja, jolloin olisi mahdollista vähentää kirjastojen tekemää päällekkäistä työtä.

- Yhteinen tietokanta olisi hyvä, koska ilmiöt eivät noudata maantieteellisiä rajoja, käyttäjän ei tarvitse tietää, mihin alueeseen joku paikka kuuluu.
- Markkinointi olisi helpompaa, kun olisi yksi suuri tietokanta.

Yksi valtakunnallinen aluetietokanta koettiin myös uhkaksi:

- Häviääkö alueellisuuden idea, häviävätkö pienet paikallisaineistot suureen massaan?
- Aluekannat ovat sisällöltään hyvin erilaisia, eritasoisia ja eri tavalla rakennettuja. Voiko niistä saada järkevän kokonaisuuden?
- Teettäisikö uusi järjestelmä taas lisättyötä kirjastoille? Tarvitaanko uutta aluetietokantaa, jos Finnan alueelliset näkymät saadaan toimiviksi?
- Toimivan hakuliittymän rakentaminen on todella haastavaa, hausta voi tulla niin mutkikkaita, etteivät tavallisen asiakkaan taidot riitä relevantin aineiston löytämiseen.
- Uuden palvelun markkinointi olisi vaikeaa ja hidasta.

Jos mikä vain olisi mahdollista, mitä haluaisitte aluetietokannoille tapahtuvan tulevaisuudessa? Sana on vapaa. Nyt voi esittää toiveita!

Kolmea kirjastoa lukuun ottamatta kaikki muut kirjastot esittivät toivomuksia aluetietokantojen tulevaisuuden suhteen. Valtakunnallisten ratkaisujen etuina nähtiin suurempi näkyvyys ja tunnettuus. Vastauksissa korostui asiakasnäkökulma: olisi saatava palveluja, jotka ovat helppoja käyttää. Tärkeää olisi mahdollisuus tehdä erilaisia alue- ja aihealuerajauksia. Vaikka kiinnostavimpana alueaineistona pidettiin tulevaisuudessa kuvia, digitoitua aineistoa ja muuta verkkoaineistoa, viitetietoja ja saatavuuslinkkejä pidettiin edelleen tärkeänä. Tiedon yhteisöllisen tuottamisen mahdollistaminen tuli muutamissa vastauksissa esille.

5 KYSELYN TULKINTAA

Kirjastoille suunnatun kyselyn perusteella aluetietokantoja on Suomen kirjastoissa paljon ja niitä pidetään edelleen hyvin tärkeinä ja tarpeellisina. Aluetietokannat ovat sisällöltään hyvin erilaisia ja kooltaan hyvin erikokoisia. Osa on erikoistunut tiettyyn aiheeseen, kun taas toiset ovat hyvin laaja-alaisia. Uusia aluetietokantoja on viime vuosina perustettu ja vanhoja uudistettu, joten innostusta ja mielenkiintoa aluetietokantoja kohtaan kirjastoista selkeästi löytyy. Kirjastojen mielestä aluetietokannat ovat paras paikka löytää paikallista tietoa, jota mikään muu taho ei tallenna eikä kuvaile. Aiemmin vaikeasti tavoitettava tieto on nykyään helposti löydettävissä näiden tietokantojen avulla.

Joissakin kirjastoissa aluetietokannoista päätetään luopua. Useimmiten siihen ajavat resurssipula, ylläpidon kalleus, tekniset haasteet, vähäinen käyttömäärä tai tietokannan vanhanaikaisuus. Useilla kirjastoilla on lähitulevaisuudessa edessä formaatin- ja järjestelmänvaihdokset, jolloin myös aluetietokantojen kohtaloa joudutaan pohtimaan. Osa kirjastoista on tässä tilanteessa yhdistänyt aluetietokantansa kirjastotietokantaansa. Tällaiseen ratkaisuun päätyneet kirjastot pitivät hyvänä puolena sitä, että tällöin kaikki aineisto löytyy yhdellä haulla yhdestä tietokannasta. Yhtenä etuna voidaan nähdä myös se, että ylläpidettävien palvelujen/järjestelmien määrä vähenee. Yksikään vastanneista kirjastoista ei mainitse tätä etua. Kyselyn perusteella tämänhetkisiä luopumissuunnitelmia ei ole monella kirjastolla, mutta lisääntykö aluetietokannoista luopuminen tulevaisuudessa, jos resursseja aluetietokantojen tekemiseen ei saada kasvatettua? Lähes kolmanneksen aluetietokannoista ei käytetty työaikaa resurssipulan takia. Keskitetyn ratkaisun löytäminen toisi helpotusta tilanteeseen. Ylläpitovastuu siirtyisi pois kirjastoilta, järjestelmien määrä vähenisi ja aineisto löytyisi yhdestä paikasta. Keskitetty ratkaisu mahdollistaisi kustannustehokkaan tavan modernisoida yhdellä kertaa usean aluetietokannan teknologian.

Nykyään aluetiedon toivotaan sisältävän enimmäkseen kuvia, digitoitua aineistoa tai verkkoaineistoa, ja siihen suuntaan uusimmat aluetietokannat ovat menneetkin. Useilla kirjastoilla on suunnitteilla jollakin tavalla kehittää aluetietokantaansa lähitulevaisuudessa joko sisällöntuotantonsa tai järjestelmän ominaisuuksien suhteen. Kuitenkin monien tietokantojen osalta kokotekstien lisääminen on resurssipulan tai tekijänoikeuksien asettamien rajoitusten takia vaikeaa. Tämä näkyy kyselyn tuloksissa siinä, että jopa 41 % aluetietokannoista ei aiota ryhtyä digitoimaan aineistoa lähitulevaisuudessa. Onkin syytä muistaa, että aluetietokantojen sisältämällä ainutlaatuisella viitetiedolla on edelleen merkitystä, kun ohjataan asiakasta paikallisen tiedon äärelle.

Ainoastaan kuusi aluetietokantaa on julkaistu tai suunniteltu julkaistavan avoimena datana. Syynä määrän vähyyteen voi olla se, että kirjastoilla ei ole tietoa mitä tietojen julkaiseminen vaatisi. Muita syitä voivat olla tekijänoikeusrajoitteiden ja luettelointitietojen käyttöoikeusrajoitteiden lisäksi nykyisten järjestelmien rajoitteet datan avaamiseen.

Verkkosivustoista viitetietojen poimintaa aluetietokantoihin pidettiin tärkeänä ja sitä tehdään paljon. Arto-artikkelitietokanta ei ole toiminut paikkana, jonne aluetietoa on viety. Yksi syy siihen on se, että Artoon ei ole aina voitu tallentaa viitetietoja pienistä paikallisista sanoma- ja aikakauslehdistä, koska niissä ei ole ollut riittävästi Artoon vaadittavaa informaatioarvoa. Vaikuttaa siltä, että Arto ei ole ollut aluetietokantoja rakentavilla kirjastoilla alun alkaen se ainut alueellisen tiedon tallennuspaikka, vaan sinne on tallennettu samalla kun on ylläpidetty varsinaista aluetietokantaa. Arto on ikään kuin jäänyt ylimääräiseksi työvaiheeksi alueellisen tiedon tallentamisessa. Luetteloiminen Artoon on tuottanut yleisille kirjastoille lisätyötä Arton Voyager-pohjaisuuden takia, eikä saman työn tekeminen kahteen kertaan ole järkevää. Myöskään muitten tallentamia tietoja ei Artosta juuri poimita. Mahdollisia syitä voisivat olla esimerkiksi tekniset rajoitteet tai poimintayhteyksien rakentamisen maksullisuus. Jos poimintatekniikkaa ei ole, tietojen poiminta aiheuttaisi manuaalista työtä. Vaikka tiedot saataisiin siir-

rettyä koneellisesti, se olisi ehkä Finnan myötä turhaa.

Aluetietokantojen tekniset ominaisuudet vaihtelevat suuresti, mikä aiheuttaa haasteita keskitettyyn aluetietokantaratkaisuun siirtymisessä. Osa tietokannoista on viitetietokantoja, osa koostuu pelkästään digitoidusta aineistosta ja osa muodostuu erilaisista viitetietojen, sähköisen- ja digitoidun aineiston yhdistelmistä. Osa tietokannoista on tietokantapohjaisia; näissä tapauksissa palvelu on rakennettu kirjastojärjestelmän tai jonkin julkaisujärjestelmän päälle. Osa tietokannoista on perinteisiä, yksittäistä HTML-dokumenteista koostuvia www-verkkosivustoja. Myös formaatteja löytyy lukuisia erilaisia. Kaikista tietokannoista ei ole saatavissa tietokantakuvausta tai tietokantakopiota. Ylläpitopalveluja ostetaan eritasoisina. Ainakin vanhimpien kirjastojärjestelmien (Origo, PallasPro) tekninen kehittäminen on käytännössä lopetettu. Vaikka suurimpaan osaan aluetietokannoista ostetaan ulkopuolista ylläpitoa, 42 % aluetietokannoista ei näin tehdä. Syynä voi olla se, että järjestelmän tekninen kehittäminen on päättynyt siinä mielessä, että uusia ominaisuuksia ei kehitetä. Mahdollisesti voi olla, että tietoturva-vaippakausiakaan ei tehdä vanhoihin järjestelmiin.

18 aluetietokannan sisällöt ovat internet-hakukoneiden löydettävissä. Kuitenkaan kahdeksan aluetietokannan sisällöt eivät ole. Syynä voi olla se, että palveluissa on hakurobottien esto päällä. Välttämättä syy kaikissa tapauksissa ei ole hakurobottien estämisessä, esimerkiksi Axiellin palvelimilla sijaitsevat aluetietokannat ovat hakurobottien saavutettavissa. Yksi mahdollisuus on, että hakukoneiden mielestä aluetietokannat eivät ole "riittävän mielenkiintoisia". Tämän arvion pohjalla voivat olla hakukoneyritysten omat kriteerit vaikkapa verkkopalvelujen käyttöasteesta, linkityksistä, hakumääristä, klikkauksista ja sivulatauksista. Osassa palveluja on OAI-PMH-rajapinta, joka mahdollistaa aineiston haravoinnin ja näyttämisen Nellissä. Näkyvyys riippuu todennäköisesti siitä, miten tärkeäksi se on koettu kirjastoissa ja onko rajapinta haluttu osaksi palvelua.

Aluetietokantojen käyttömäärät ovat viime vuosina olleet kohtalaisia. Tietokantojen iästä, sisällöstä, markkinoinnista tai ylläpidosta ei löytynyt mitään yhteistä selittävää tekijää sille, miksi toisten tietokantojen käyttömäärät nousevat ja toisten laskevat. 28 % vastanneista ei osannut sanoa, onko käyttömäärissä tapahtunut muutoksia. Syynä on todennäköisesti se, että tilastotyökalut ovat vanhoissa järjestelmissä epäluotettavat ja lukemat heittelehtivät vuodesta toiseen paljon.

Jotta aluetietokannat pysyvät jatkossakin asiakkaiden tietoisuudessa, on niitä tehokkaasti markkinoitava. Kaikki vastanneet kirjastot ovatkin tämän ymmärtäneet. Lähes kaikki markkinoivat tietokantaansa kirjaston verkkosivuilla ja suurin osa asiakaspalvelussa ja ryhmäkäyntien yhteydessä. Sosiaalinen mediakin on vähitellen alettu löytää hyvänä markkinointikeinona, mutta ei voi sanoa sen korvanneen muita markkinointikanavia, kuten esitteitä. Vanhemman sukupolven verkkokirjastot eivät tarjoa välttämättä mahdollisuuksia paikallisen tiedon tai aluetietokannan esiin nostamiseen. Asiakasvirtaa verkkokirjastoissa kuitenkin liikkuu paljon, joten markkinointikanavana verkkokirjastokin kannattaisi ottaa käyttöön. Keskitetyn ratkaisun myötä kirjastot voisivat tehdä yhteistyötä markkinoinnissa ja opastuksessa.

Aluetietokannoista alueellinen tieto on löydettävissä yhdestä paikasta valmiiksi rajattuna. Toisaalta tämä rajaaminen voi olla myös haitta, jos tietoa haluttaisiinkin löytää kerralla laajemmalla alueelta. Kirjastoilla on kyselyn perusteella selvästi halua liittää aluetietokantansa suurempaan kokonaisuuteen, josta kaikki alueellinen tieto olisi helposti haettavissa. Kyselyssä Finnaa ja yhteistä aluetietokantaa pidettiin hyvin kiinnostavina ja ne voisivat olla tässä suhteessa varteenotettavia vaihtoehtoja. Joissakin aluetietokannoissa kuvailu on saattanut olla vapaampaa ja luettelointisääntöjä ei ole välttämättä noudatettu. Yhteisen ratkaisun kannalta luettelointisääntöjen noudattamattomuus on kuitenkin huono asia. Yhteisen tietokannan laatu rapautuu ja tiedonhaku vaikeutuu, jollei yhteisiä sääntöjä noudateta. Tiedot voivat päätyä väärin kenttiin tai tietoa voi puuttua kokonaan. Formaattittomien aluetietokantojen osalta liittyminen yhteiseen ratkaisuun voi olla tältä osin ongelmallinen, jollei korjaustoimenpiteitä suoriteta. Sääntöjen noudattamattomuudessa pahin tilanne on, jos sääntöjen noudattamattomuudessa ei ole mitään johdonmukaisuutta. Sääntöjen rikkominen johdonmukaisesti tekee edes hieman helpomaksi tietokannan siivoamisen/muokkaamisen jälkikäteen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että aluetietokantojen moninaisuus on yllättävän suuri. Datatyyppejä on monenlaisia (viitteitä, digitoitua aineistoa, sähköistä aineistoa) ja teknisiä ratkaisuja on useita erilaisia. Myös itse alueen käsite voi olla laaja. Aluetietokanta voi keskittyä esim. vain yhteen seutuun, mutta laajimmillaan aluetietokantatyö voi olla jopa valtionrajat ylittävää. Vaatimuksena keskitetyssä ratkaisussa on hyvä ja monipuolinen tiedonhaku. Tällä hetkellä esimerkiksi alueellisissa kirjailijatiekannoissa on parempi tiedonhaku kuin Kirjasammossa, jossa tarkan alueellisen tiedonhaun tekeminen ei onnistu. Kirjasammon tiedonhakua kehitetään, mutta parannuksille ei ole tarkkoja aikatauluja. Kyselyn perusteella kaikilla kirjastoilla ei ole teknistä asiantuntemusta tietokantojensa osalta. Mikäli ylläpitovastuu säilyy kirjastoilla, olisi hyvä nostaa osaamistasoa koulutuksin tai kehittää yhdessä valtakunnallisia suosituksia teknisiksi ratkaisuiksi.

6.1 Keskitetty aluetietokantaratkaisu

Erillisen aluetietokannan omistavilla kirjastoilla on halua jollakin tavalla keskitetysti ylläpidettyyn aluetietokantaratkaisuun. Tietokannoilta toivotaan parempaa näkyvyyttä ja helppoa tiedonhakua yhdestä paikasta, paikallisuuden kuitenkin kärsimättä. Yhteisessä ratkaisussa kirjastojen päällekkäinen työ vähenisi, alueelliselle tiedolle saataisiin laajempi käyttäjäkunta ja kaikki tieto löytyisi yhdestä paikasta yhtä järjestelmää käyttäen. Tekninen ratkaisu voisi olla jokin laadukas järjestelmä, jonka ylläpitoon yksittäisellä kirjastolla ei välttämättä ole varaa tai osaamista. Yhteinen ratkaisu voi myös ohjata kirjastoja yhtenäiseen, sääntöjen mukaiseen sisällönkuvailuun. Laadukas sisällönkuvailu parantaa tiedonhaun toimivuutta ja helpottaa tämän datan hyödyntämistä muissa verkkopalveluissa. Tällaisessa yhteisessä käyttöliittymässä on kiinnitettävä erityistä huomiota tiedon löytyvyyteen eri aluetasoilla. Kirjastot pelkäävät, että pienen alueen tiedot hukkuisivat suureen massaan ja asiakkaiden tiedonhakutaidot eivät välttämättä riittäisi. Haun pitäisi olla helposti rajattavissa ja paikallisten näkymien toivottaisiin olevan mahdollisia.

Aluetietokantojen sisällön ja tekniikan erilaisuus asettaa haasteita yhtenäisten ratkaisujen aikaansaamiseksi. Kaikista tietokannoista ei ole saatavissa tietokantakuvausta tai tietokantakopiota, jotka olisi- vat oleellisia aluetietokantojen kansalliseen palveluun siirtämisen kannalta.

Tilanne ei kuitenkaan näytä lohduttomalta. Järjestelmätoimittaja on edelleen tavoitettavissa suurim- massa osassa tapauksista. Myös lähes puolet tietokannoista käyttää jotakin standardia formaattia ja suurimmasta osasta on otettavissa tietokantakopio. Suurin osa tietokantapohjaisista palveluista käyt- tää todennäköisesti jotakin formaattia tai helposti formaattiin muunnettavaa muotoa, vaikka vasta- uksissa tätä ei aina osattu kertoa. Puolet aluetietokannoista toimii jonkin yleisemmin käytössä olevan järjestelmän päällä. Tällaisiksi yleisimmin käytetyksi Suomen oloissa lasketaan Aurora, Concrete5, Drupal, Omeka, Origo ja PallasPro.

Helpoimmat aluetietokannat keskitetyn ratkaisun kannalta ovat ne, jotka ovat:

- tietokantapohjaisia,
- käyttävät jotakin standardia,
- joista on saatavilla tietokantakuvaus
- ja joiden järjestelmätoimittaja on edelleen tavoitettavissa.

Haasteita tuovat

- www-sivut,
- erilaiset kirjastoille räätälöidyt ratkaisut,
- tietokannat, joista ei ole saatavilla minkäänlaista dokumentaatiota,
- tai järjestelmän rakentaja ei ole enää tavoitettavissa

On tärkeää huomata, että vaikka iso osa aluetietokannoista käyttää jotain tietokantatekniikkaa, palvelun sisältämää tietoa ei ole kuitenkaan välttämättä tallennettu rakenteisessa muodossa. Tällöin palvelu todellisuudessa on ikään kuin perus-www-sivusto, jota koskevat www-sivujen haasteet jatkokehittämisen kannalta.

Jos tietokannasta on mahdollista muodostaa siirtotiedosto esimerkiksi CSV-muodossa (<http://fi.wikipedia.org/wiki/CSV>) ja tallentaa liitetiedostot alkuperäisen rakenteen mukaisesti, aluetietokannan data on siirrettävissä kansalliseen palveluun. Kaupallisten järjestelmien päälle rakennetuissa palveluissa oma kysymyksensä ovat tietokantakopiokustannukset.

Keskitetetyt ratkaisut olisivat sopivia niille palveluille, joiden

- tekniikka on vanhentunut/vanhentumassa,
- ylläpito on päättynyt/päätymässä,
- tekniseen ylläpitämiseen kirjastoilla ei riitä resursseja/osaamista.

6.2 Vaihtoehtoja alueellisten tietokantojen keskitetyiksi ratkaisuiksi

Tässä hankkeessa pyrittiin selvittämään erilaisten aineistomuotojen siirtämistä eri palveluihin tiedonhaun siitä kärsimättä. Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston kanssa käydyissä keskusteluissa käytiin läpi erilaisia vaihtoehtoja tällaisille palveluille. Ennen tätä projektia aluetietokantojen tulevaisuuden haasteet olivat jääneet kummallakin taholla vähäiselle huomiolle. Keskusteluissa kävi ilmi, että keskitetyssä ratkaisussa olisi tarkoituksenmukaista tallentaa digitoitu aineisto yhteen palveluun ja perinteiset viitetietokannat toiseen. Erilliset palvelut olisi mahdollista yhdistää monihakua tukevilla asiakasliittymissä, jollainen on esimerkiksi Finna. Seuraavissa luvuissa käymme läpi mahdollisia alueellisen tiedon sijoituspaikkoja.

6.2.1 Viitetiedot

Viitetiedoille tiedossa olevat vaihtoehdot ovat Arto-artikkelitietokanta, Melinda tai Kirjasto.fin Ome-ka. **Arto** sisältää jo nyt jonkin verran alueellista tietoa. Kuitenkin kyselyn perusteella vain harva kirjasto tällä hetkellä käyttää sitä alueellisen tiedon tallennuspaikkana. Voisiko Arto kuitenkin tulevaisuudessa olla vaihtoehto artikkeliviitteiden säilytyspaikaksi? Meneillään olevassa Kansalliskirjaston ARTIVA-hankkeessa on kehitetty helppokäyttöinen artikkelien syöttölomake kirjastoja ja tiedekustantajia varten. Lomaketta käyttäen yksittäisenkin kirjaston on helppo aloittaa Arto-tallennus. Tiedonsiirto Artosta kirjaston omaan järjestelmään onnistuu myös. Artossa voidaan tehdä alueittaisia koosteita ja rajapinta Finnaa varten on jo valmiina, joten tietojen tuonti Artosta Finnaan onnistuisi. Kokotekstejä Artoon ei kuitenkaan voisi viedä, vaan aineiston tulisi sijaita jollain toisella palvelimella, josta se voitaisiin linkittää Artoon. Aineiston pitäisi olla MARC 21 tai FinMARC-formaatissa. Osa aluetietokannoista

on jossain muussa kuin MARC-pohjaisissa formaateissa, joten tällainen data olisi muunnettava MARC 21:een tai FinMARCiin ja se vaatisi Kansalliskirjastossa tehtävän konversion sekä tuplakontrollin. Arton tiedontuottajaksi liittyminen ei maksa kirjastoille mitään. Mahdollisia kustannuksia aiheuttavat mukaan tulevissa kirjastoissa tehtävät työt, jos sellaisia ilmenee.

Yhteisluettelo **Melindaan** liittymiset ovat vähitellen ajankohtaisia yleisille kirjastoille. Liittyessään kirjastojen on tärkeää selvittää myös aluetietokantojen sisältöjen siirtämistä. Melinda on jatkossa paikka, johon kirjastot kuvailevat aineistonsa suoraan, joten alueellisen aineiston kuvailu voitaisiin jatkossa tehdä siellä. Melindaan voitaisiin viedä viitetiedot monografioista ja kaikesta e-aineistosta, mukaan lukien verkkosivut ja digitoitu aineisto. Melindaankaan ei voi viedä kokotekstejä, joten niille olisi löydettävä varsinainen säilytyspaikka muualta. Myöskään Artoon kuuluvaa aineistoa ei suositella vietäväksi Melindaan päällekkäisyyksien takia. Tulevaisuudessa on mahdollista, että Arto tullaan yhdistämään Melindaan, jolloin molemmissa tietokannoissa olevat aineistot saattaisivat aiheuttaa tuplaongelmia. Kirjastojen on otettava huomioon, että Melinda käyttää formaattinaan MARC 21:ä, käyttää tiukkoja luettelointisääntöjä ja vaatii ISBD-konversion. Myöhemmässä vaiheessa Melinda tullaan integroimaan Finnaan. Haasteena Melindassa on se, että se on vasta muotoutumassa yleisten kirjastojen työvälineeksi. Käyttönotot ovat yleisten kirjastojen osalta vasta alkamassa, joten kovin nopeaa ratkaisua aluetietokannoille siitä ei välttämättä saada. Oma kysymyksensä on se, miten aluetietokantojen data täyttää Melindan tiukat laatuvaatimukset, varsinkin jos aluetietokantojen tallennus tulevaisuudessa hajautuu yhä useammille kirjastoille ja sektoreille.

Viitetietojen keskittäminen Kirjastot.fin Omeka-pohjaiseen DIGI-palveluun (<http://digi.kirjastot.fi>) ei ole tässä tilanteessa järkevää, koska DIGIin kerätään digitoitua aineistoa, ei viitetietoja. Teknistä esettä viitetietojen tallentamiseen ei ole, vaan palveluun vaadittaisiin toiminta-ajatuksen muutos. Etuna tämäläpätapaisessa teknisessä ratkaisussa on alustan (Omeka) tekninen modernius: rajapinnat ovat valmiina ja avoin lähdekoodi mahdollistaa joustavan kehittämisen (kehitystyötä voidaan tehdä itse tai ostaa ulkopuolelta). Lisäksi tällaisessa palvelussa datan laatuvaatimukset voivat olla matalammat kuin Melindassa ja Artossa, jolloin siihen voitaisiin keskittää myös Melindan ja Arton laatuvaatimukset täyttämätön data. Omekasta data on tarjottavissa Finnan hakuliittymään.

6.2.2 Digitoitu aineisto

Kun mietittiin ratkaisuja digitoitun aineiston säilytyspaikaksi, esiin nousi kaksi vaihtoehtoa: Doria-julkaisuarkisto ja Omeka. **Doriasta** löytyy tällä hetkellä jo Kansalliskirjaston digitoitu aineisto, mutta maksullisuutensa vuoksi se ei olisi järkevä ratkaisu kirjastojen pienille aineistokokonaisuuksille. Viitetiedot Doria-aineistosta voitaisiin viedä Melindaan ja Finnaan, joista linkkien kautta pääsisi kokoteksteihin.

Omeka on avoimen lähdekoodin ohjelmisto. Kirjastot.fillä on jo olemassa DIGI-verkkopalvelu (Omeka) ja se voitaisiin laajentaa valtakunnalliseksi digitoitun aineiston varannoksi. Tällöin digitoitun alueelliset aineistot löytyisivät yhdestä paikasta. Jos kirjastolla on paljon digitoitua aineistoa, sillä voisi olla oma Omeka, jolloin aineiston paikallinen löydettävyys paranisi. Muutamia tällaisia omia Omekoita onkin jo olemassa. Kirjastojen omat Omekat olisi mahdollista niin halutessa integroida Kirjastot.fin Omekaan, jolloin aineistot olisivat löydettävissä molempien kautta. Omeka on hyvin räätälöitävissä, rajoitusta aineiston määrälle ei ole ja sinne voidaan tuoda metatietoa muista järjestelmistä CSV-tiedostomuodon avulla. Kirjastot.fin Omekalla on valmiina rajapinta Finnaa varten ja Kirjastot.fi voisi ottaa Omekoiden suhteen ylläpitäjän roolin. Omekan kanssa päätäisiin nopeasti eteenpäin, joskin Finnaan pääsyä ainakin Kirjastot.fin oman Omekan suhteen saatettaisiin joutua jonottamaan liittymisten ruuhkautumisen takia jonkin aikaa. Kirjastot.fin palveluiden käyttäminen ei aiheuttaisi kirjastoille kustannuksia.

6.2.3 Sähköiset aineistot

Aluetietokantojen sähköiset aineistot koostuvat www-sivuista ja artikkeleista. Ne muodostavat aineistoista hankalimman tapauksen: www-sivuja on toteutettu eritasoisesti, esimerkiksi pelkkinä HTML-sivuina tai julkaisujärjestelmällä eikä sisällönkuvailua ole välttämättä tehty. Jos Kirjastot.fin DIGI-palvelun toiminta-aluetta laajennettaisiin, sähköiset aineistot olisi mahdollista siirtää sinne. Maailmalta löytyy esimerkkejä Omeka-pohjaisista sivuista, joissa on sähköistä aineistoa. Vanhat www-sivut voitaisiin ottaa talteen esimerkiksi PDF-muodossa tai kuvina ja tallentaa DIGIin, kunhan metatiedot viettäisiin samalla. Operaatio vaatii manuaalista työtä ja sisällönkuvailun tekemistä. Www-sivujen laajuudet ovat nähtävissä liitteenä olevasta taulukosta (LIITE 4).

6.2.4 Käyttöliittymä

Kirjastokyselyssä kirjastojen tulevaisuudentoiveet kohdistuivat selkeimmin Finnaan ja omaan verkkokirjastoon. Finnasta toivottiin alueellisen aineiston yhteenkokoavaa asiakasliittymää, jossa aluetietokantojen näkyvyys parantuisi ja hakeminen olisi helppoa. Finnaan olisi helppoa luoda paikallisia näkymiä ja rajata hakuja erilaisin fasetein. Aluetiedon löytyminen yhdestä paikasta lisäisi myös käyttöä. On kuitenkin otettava huomioon, että kyseessä on pelkästään asiakasliittymä, joten jälleen kokotekstien tms. aineistojen säilytyspaikka pitäisi löytää muualta. Valmiiden rajapintojen ansiosta Finna kuitenkin löytäisi alueellisen aineiston Artosta, Omekasta ja Doriasta. Verkkosivuja ei sellaisenaan Finnaan saisi, vaan ne täytyisi ensin siirtää johonkin yhteiseen tietokantaan ja sisällönkuvailla siellä. Formaateista Finna tukee FinMARCia, MARC 21:ä ja Dublin Corea. Muissa formaateissa olevat kannat pitäisi mapata ensin johonkin siirtoformaattiin. Joidenkin kirjastojen kannalta ongelmaksi voi muodostua se, että Finna vaatii OAI-PMH-rajapinnan. Rajapintaratkaisua PallasPro-järjestelmälle ei Finnaan ole tulossa. Myös omissa kirjastoille räätälöidyissä ratkaisuissa saattaa tulla eteen rajapintaongelmia. On syytä ottaa huomioon, että Finnaan liittyminen edellyttää palvelusopimuksen tekemistä.

Kansalliskirjasto ehdottaa kokoelmatunnuksen (MARC 21 -kenttä 852) käyttöä aluekokoelmien tunnistamiseksi niiden sijainnista riippumatta. Myös kansainvälinen standarditunnus (ISCI = ISCI:[ISIL] kokoelmannimi) on olemassa, mutta sitä ei toistaiseksi ole otettu laajemmin käyttöön. Kokoelmat voi-

daan kuvailla tarkemmin kokoelmakarttaan <http://www.doria.fi/handle/10024/20>, jonne voidaan tallentaa linkit kokoelman viitetietoihin ja/tai itse arkistoon. Samaa tunnusta voidaan käyttää OAI-PMH-haravointiin erilaisiin käyttöliittymiin, jolloin löytyvyys ei ole tallennuspaikasta riippuvainen. Datan ”räjäyttäminen” useaan tietokantaan ei siis pitäisi olla tiedonhaun kannalta ongelma. Melindassa ja Artossa ISIL-koodi tulee huomioitua. Tähän saakka kotimaisissa Omeka-asennuksissa ei ISIL-koodeja ole tietojemme mukaan tallennettu tietokantaan. Kuitenkin se voitaisiin tarvittaessa kirjoittaa mukaan OAI-PMH:n kautta haravoitavaan dataan. Dublin Coressa ei ole omaa 852-tyyppistä kenttää. Loogisin tallennuspaikka ISIL-koodille Dublin Core -formaattissa voisi olla dctems.identifier-kenttä (kts. esim. <https://wiki1.hbz-nrw.de/display/SEM/2013/11/13>).

6.3 Yleisiä suuntaviivoja

Lopputulema on se, että ratkaisuvaihtoehtoja on monia.

Osalla kirjastoista on kiire: PallasPron tuki on loppumassa eikä Origon tulevaisuudestaan ole takeita. Resursseja tekniselle ylläpidolle ei näinä aikoina välttämättä ole. Digitoidun aineiston järkevin sijoituspaikka pitäisi selvittää. Kokonaistaloudellisesti olisi järkevää keskittää data teknisesti moderniin ja keskitetyksi ylläpidettyyn palveluun, jossa esimerkiksi rajapinnat ja tilastointi on hoidettu.

Jos aluetietokanta on viitetietokanta, se voisi olla osa kirjaston omaa tietokantaa. Se voisi sisältää viitetiedot kaikenmuotoisesta aineistosta. Rinnakkaisena vaihtoehtona on Melinda: mikäli kirjasto päivittää kirjastojärjestelmänsä MARC 21:een ja liittyy Melinaan, on alueellinen tietokin löytänyt keskitettyyn palveluun. Melinaan ei haluta artikkeliosakohteita tai jo Artossa olevaa materiaalia päällekkäisyyksien vuoksi, joten artikkeliviitteet on siirrettävä Artoon. Arto tullaan mahdollisesti tulevaisuudessa yhdistämään Melinaan. Jollei kirjasto Melinaan liityessään halua siirtää aluetietokantansa viitteitä Melinaan, ne on mahdollista rajata siirron ulkopuolelle.

Jos aluetietokanta sisältää myös digitoitua aineistoa, on tehtävä tietokannan ”räjäytys”: monografia-viitetiedot Melinaan, artikkeliviitteet Artoon ja digitoidut tiedostot Omekaan tai Doriaan. Tämä on järkevää varsinkin silloin, jos Finna saadaan käyttöön.

Perusteluja löytyy vielä uuden keskitetyn viitetietokantapalvelun rakentamiselle. Tällaisen voisi rakentaa esimerkiksi Kirjastot.fi. Perusteluiksi uudelle keskitetylle viitetietokantapalvelulle voidaan nähdä ainakin nämä:

- Melinda on vielä liian vaiheessa ja sen laatuvaatimukset on tiukat. Jos aluetietokantojen data ei ole riittävän laadukasta Melinaan, sen siivoaminen voi olla liian iso urakka, jotta siirto Melinaan kannattaisi. Keskitettyyn viitetietokantaan voitaisiin viedä heikkolaatuisempikin data.
- Arto on liian profiloitunut artikkeliviitteisiin. Aluetietokannat sisältävät myös viitteitä muuhun aineistoon, kuten artikkeleihin monografioissa.
- Yleisten kirjastojen alueelliset viitetietokannat voisi rauhassa koota yhteen, eikä tarvitsisi odottaa Kansalliskirjaston ratkaisuja. Tieto olisi tulevaisuudessa siirrettävissä muualle tarpeen mukaan.
- Kaikkea alueellista tietoa ei kuitenkaan välttämättä saada valtakunnallisesti keskitettyä. Jäävätkö aluetietokantansa kirjastotietokantaansa yhdistäneet kirjastot ulkopuolelle?

Uuden keskitetyn viitetietokantapalvelun rakentaminen edellyttää tarkkaa selvitystä, mitä tältä palvelulta halutaan ja kuinka laaja kokonaisuus olisi kyseessä.

Hyödyt keskitetyille ratkaisuille:

- Sisällöt valtakunnallisten tahojen ylläpitämiin palveluihin (Melinda, Arto, Doria, Omeka), jolloin tekninen vastuu siirtyisi pois kirjastoilta.
- Aluetietokantansa kirjastotietokantaansa yhdistäneiden kirjastojen alueelliset aineistot siirtyvät tulevaisuudessa joka tapauksessa Finnaan joko Melindan ja Arton kautta tai suoraan. --> Jatkossa kaikki alueellinen tieto löytyisi yhden käyttöliittymän (Finna) kautta.
- Jos eri palveluihin hajautettu alueellinen tieto on haettavissa yhdestä paikasta, se
  - o parantaa aluetiedon näkyvyyttä ja laajentaa käyttäjäkuntaa,
  - o vähentää kirjastojen päällekkäistä työtä,
  - o kannustaa kirjastoja yhtenäiseen kuvailuun,
  - o mahdollistaa markkinointi-, viestintä- ja opastusyhteistyön.

Haitat:

- Tieto hajallaan. Kokonaisuus ei säily välttämättä selkeänä: tietojen haravointi useasta lähteestä yhteen hakuliittymään on työläämpää kuin jos data olisi yhdessä paikassa. Monessa lähteessä olevan datan haravoinnissa on heikkoja kohtia, esim. silloin, jos jokin palvelu on nurin. Nykyisissä palveluissakin sisältöjä on voitu luetteloida eri aikoina eri paikkoihin eri toimijoiden taholta, joten tilanteen keskittäminen on haastavaa.

- Tietojen ylläpitäminen ei ole välttämättä yksinkertaista, jos dataa on monessa paikassa (esim. erilaiset käyttöliittymät, mahdollisesti erilaiset formaatit ja kuvailusäännöt). Riippuu osin luetteloijasta, onko eri työkalujen opettelu ja tietojen ylläpito hankalaa.
- Omekan ongelmana on Dublin Core -formaatin yleisluontoisuus verrattuna MARCiin. Omekan sisäinen tallennusformaatti on aina Dublin Core täydennettynä tarvittaessa muiden metatietostandardien kentillä tai epästandardeilla kentillä, jotka mapataan rajapinnassa ulos haravoitaviin kenttiin jos haravointiin halutaan nämä mukaan. Dublin Core on MARCia yleisluontoisempi, esimerkiksi läheskään kaikille MARC-kentille ei löydy Dublin Coresta vastinetta ja koska kenttätarkentimia ei voida käyttää Dublin Core -formaattiin tallennuksessa, hienojakoisuudesta häviää osa. Arviota siitä, onko tällä tiedonhaun kannalta merkitystä, ei ole tehty. Vaikutus riippuu osin tiedonhaukjärjestelmästä. Yleisluontoisuuden ongelmaa on joissain tapauksissa korjattu käyttämällä Omekan Dublin Core extended -lisäosaa (<http://omeka.org/add-ons/plugins/dublin-core-extended/>), joka lisää metadatakenttien määrää. Sen lisäksi on voitu luoda omia aineistokohtaisia metatietokenttiä, joihin on laitettu vanhasta tietokannasta dataa talteen, jos Dublin Coresta sopivia kenttiä ei ole löytynyt.
- Vaatii erityisen hyvän hakuliittymän, joka pystyy hakemaan monenlaista dataa monenlaisesta lähteestä. Finna on rakennettu niin, että voisi toimia tällaisena hakuliittymänä. Konkreettisia jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa sitä, päädytäänkö yhteiseen ratkaisuun:
- Jotta voidaan päätellä millaisiin teknisiin alustoihin data kannattaisi siirtää, tarvitaan ainakin kaikkien alueellista tietoa sisältävien palvelujen laatukartoitus (eli kuinka laadukasta luettelointitieto on) ja tietokantapohjaisissa palveluissa datan rakenteisuus.
- Teknisten vaihtoehtojen tarkka tutkiminen suhteessa dataan, jolle alustaa ollaan hakemassa.

Jos päädytään yhteisiin ratkaisuihin:

- Jonkinlainen tekninen remontti tärkeää tietokantapohjaisille vanhentuneille järjestelmille.
- Sisällönkuvailuun jokin standardi formaatti ja käyttöön yhteiset luettelointisäännöt.
- Siivoustyötä sellaisille tietokannoille, joissa sääntöjä ei ole noudatettu.
- Kirjastoille opastusta, mikä tekninen ratkaisu kunkin kannattaa ottaa käyttöön.
- Viestinnällistä yhteistyötä.
- Yhteistä markkinointimateriaalia.
- Yhteistä opastusmateriaalia.
- Hakukonenäkyvyyden parantaminen (millaisin toimenpitein edistämme aluetietokantojen hakukonenäkyvyyttä).

LIITTEET

Liite 1. Aluetietokantakyselyn kysymykset

Teema: tietokannan nykytila

1. Vastaaajan nimi, titteli, sähköpostiosoite ja kirjasto
2. Onko kirjastossanne tällä hetkellä tai aiemmin ollut erillinen aluetietokanta, johon tallennetaan oman alueen alueellisia aineistotietoja ja/tai viitetietona artikkeleita ja monografioiden osakohteita ja/ tai digitoitua aineistoa?
  - a. Kyllä on tällä hetkellä.
    - i. Nimi?
    - ii. Milloin tietokanta on perustettu?
  - b. Kyllä on ollut aiemmin, mutta siitä on luovuttu.
    - i. Nimi?
    - ii. Milloin tietokannasta on luovuttu?
    - iii. Jos tietokannasta on luovuttu, ovatko tiedot edelleen kuitenkin saatavilla?
      1. Kyllä
      2. Ei
      3. Siirretty johonkin toiseen tietokantaan tai palveluun?
  - c. Meillä ei ole ollut aluetietokantaa
    - i. Miksi ei?
    - ii. Onko aluetietokannan perustaminen suunnitelmisianne?
    - iii. Onko asiakaspalautteissa toivottu aluetietokantaa tai sentyyppistä palvelua?
    - iv. Onko henkilökunta kokenut työssään tarvetta aluetietokannalle?
3. Onko aluetietokantanne viitetietokanta, vai sisältääkö se digitoitua tai sähköistä aineistoa? Digitoitulla aineistolla tarkoitetaan tässä kyselyssä kirjaston itsensä tai esim. Kansalliskirjaston digitoimaa aineistoa, sähköisellä aineistolla tarkoitetaan muiden tuottamaa sähköistä sisältöä, esim. verkkosivut.
  - a. Viitetietokanta
  - b. Viitetietokanta + sähköistä aineistoa
  - c. Viitetietokanta + digitoitua aineistoa
  - d. Viitetietokanta + sähköistä aineistoa + digitoitua aineistoa
  - e. Sähköistä aineistoa
  - f. Sähköistä aineistoa + digitoitua aineistoa
  - g. Digitoitua aineistoa
4. Jos aluetietokantanne sisältää digitoitua aineistoa, minkälaista aineistoa se on? Kuvia, kokotekstejä ym. Arvioi myös määrä.
5. Kuka aineistonne digitoi?
  - a. Kirjasto itse
  - b. Ulkopuolinen toimija
    - i. Mikä?
6. Onko kirjastonne määritellyt laatuvaatimukset digitoimalleen aineistolle?
  - a. Kyllä
  - b. Ei
7. Paljonko aluetietokannassanne on viitteitä/sähköistä aineistoa/digitoitua aineistoa? Jaottele aineistolajeittain.

8. Tallennatteko tällä hetkellä viitetietoja Artoon?
a. Kyllä
b. Ei
c. Ei, mutta aiomme aloittaa sen tulevaisuudessa
9. Jos tallennatte tällä hetkellä viitetietoja Artoon, tallennatteko (kopioitteko) saman aineiston myös aluetietokantaan?
a. Kyllä
b. Ei
10. Poimitteko Artosta muitten tallentamia viitetietoja aluetietokantaan?
a. Kyllä
b. Ei
11. Poimitteko tietoja (esim. opinnäytetietoja) muista tietokannoista aluetietokantaan?
a. Kyllä
i. Mitä?
b. Ei
12. Tallennatteko verkkosivustoista viitetietoja aluetietokantaan?
a. Kyllä
b. Ei
13. Montako tuntia kuukaudessa tällä hetkellä käytätte aluetietokannan tekemistä varten?
14. Ovatko resurssit riittävät?
a. Kyllä
b. Ei
15. Tehdäänkö aluetietokantanne tallennusta alueellisesti?
a. Kyllä
i. Mitkä tahot osallistuvat tallennukseen (kirjastot, yhdistykset, ym.)?
ii. Kuinka monta alueen kirjastoa osallistuu tallennukseen?
b. Ei
16. Teettekö muunlaista yhteistyötä aluetietokannan tekemisessä?
a. Kyllä
i. Minkälaista yhteistyötä, keiden kanssa?
b. Ei

Teema: tekniikka

17. Mille järjestelmälle aluetietokanta on rakennettu?
a. PallasPro
b. Origo
c. Aurora
d. Jokin julkaisujärjestelmä, esim. Dspace (Doria), Drupal, Omeka, Wordpress tms. muu, mikä?
18. Järjestelmätoimittaja
19. Ostaako kirjastonne järjestelmän ylläpidon?
a. Kyllä
a. Minkälaista ylläpitoa? (Esim. palvelinpalvelut, järjestelmäpäivitykset jne.)
b. Ei

20. Missä formaatissa aluetietokantanne on?
- MARC 21
  - Dublin Core
  - FinMARC
  - Muu, mikä?
21. Mikä tietokantaratkaisu on käytössä? (esim. MySQL, PostgreSQL?)
22. Onko tietokannasta olemassa tietokantakuvausta?
- Kyllä
  - Ei
23. Onko tietokannasta otettavissa tietokantakopiota eli ns. tietokantadumppeja?
- Kyllä
  - Ei
24. Onko palvelun toteuttanut taho vielä tavoitettavissa?
- Kyllä
  - Ei
25. Löytyykö alueellinen aineistonne verkosta?
- Kyllä
  - Ei
26. Löytävätkö internet-hakukoneet aluetietokantanne sisältöjä?
- Kyllä
  - Ei
27. Onko aluetietokanta haettavissa Nellissä?
- Kyllä
  - Ei

Teema: aluetietokannan käyttö

28. Millaiset käyttömäärät aluetietokannallanne on asteikolla 1-5? Asteikolla 1 tarkoittaa erittäin vähäiset, 2 melko vähäiset, 3 kohtalaiset, 4 melko suuret, 5 erittäin suuret.
29. Onko aluetietokantanne käyttömäärissä ollut muutoksia viimeisten 5 vuoden aikana?
- Käyttäjämäärät ovat kasvaneet
  - Käyttäjämäärät ovat pienentyneet
  - Käyttäjämäärät ovat pysyneet ennallaan
  - En osaa sanoa
30. Koetteko aluetietokantanne tarpeelliseksi?
- Kyllä
  - Ei
31. Miten markkinoitte aluetietokantaanne asiakkaille? Valitse niin monta kuin haluat
- Kirjaston verkkosivuilla
  - Verkkokirjastossa
  - Sosiaalisessa mediassa (Facebook, blogit, ym.)

- i. Missä?
- d. ryhmäkäyntien yhteydessä
- e. Asiakaspalvelussa (tietopalvelu ym.) suullisesti
- f. Esitelehtisillä
- g. Muuten, miten?
- h. Ei mitenkään

32. Jos käytössänne on erillinen aluetietokanta, mitä hyviä puolia siinä on?
33. Jos käytössänne on erillinen aluetietokanta, mitä huonoja puolia siinä on?
34. Jos aluetietokantanne on yhdistetty kirjastotietokantaan, mitä hyviä puolia siinä on?
35. Jos aluetietokantanne on yhdistetty kirjastotietokantaan, mitä huonoja puolia siinä on?

Teema: tietokannan tulevaisuus

36. Jos teillä on aluetietokanta, aiotteko jatkaa sen tekemistä tulevaisuudessa?
- a. Kyllä
  - b. Ei
37. Aiotteko konvertoida aluetietokantanne toiseen formaattiin (esim. MARC 21, Dublin Core, Finmarc)?
- a. Kyllä
    - i. Mihin formaattiin?
  - b. Ei
38. Jos teillä on tai on ollut aluetietokanta, mutta ette jatka sen tekemistä, miksi ette jatka?
39. Jos teillä ei enää ole aluetietokantaa tai aiotte luopua siitä, tallennatteko kuitenkin jatkossa maakunta-aineistoa kirjaston aineistotietokantaan?
- a. Kyllä
  - b. Ei
40. Oletteko kehittäneet jotenkin aluetietokantajärjestelmänne (esim. sivustoon, tietokantarakenteeseen tai järjestelmän toiminnallisuuksiin liittyen)?
- a. Kyllä
    - i. Millä tavalla?
  - b. Ei
41. Onko teillä suunnitelmia kehittää/laajentaa aluetietokannan sisällöntuotantoa tai onko teillä siihen liittyviä hankkeita/projekteja meneillään?
- a. Kyllä
    - i. Minkälaisia suunnitelmia/hankkeita/projekteja?
  - b. Ei
42. Onko kirjastonne pilotoinut jotakin aluetietokantoihin liittyen (esim. KDK, Finna, Omeka jne.)?
- a. Kyllä
    - i. Mitä?
  - b. Ei
43. Aiotteko vaihtaa aluetietokantajärjestelmänne?
- a. Kyllä
    - i. Mihin?
  - b. Ei

44. Aiotteko ryhtyä digitoimaan alueellista aineistoanne?

- a. Kyllä ja olemme jo digitoineet aiemminkin
- b. Kyllä aiomme, emme ole aiemmin digitoineet
- c. Ei

45. Kuinka houkuttelevana asteikolla 1-5 koette seuraavat vaihtoehdot liittyen siihen, missä aluetietokannat näkyisivät tulevaisuudessa? Asteikolla 1 tarkoittaa erittäin vähän kiinnostava, 2 melko vähän kiinnostava, 3 kohtalaisen kiinnostava, 4 hyvin kiinnostava, 5 erittäin kiinnostava. Perustele vastauksesi.

- a. Finna
- b. Melinda
- c. Kirjaston oma erillinen hakuliittymä aluetietokannalle
- d. Oma verkkokirjasto
- e. Alueellista tietoa sisältävä www-sivusto
- f. Yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta

46. Jos olemassa olisi yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta, mitä hyviä puolia siinä olisi?

47. Jos olemassa olisi yksi yhteinen valtakunnallinen aluetietokanta, mitä huonoja puolia siinä olisi?

48. Jos mikä vain olisi mahdollista, mitä haluaisitte aluetietokannoille tapahtuvan tulevaisuudessa?

49. Jos haluat tarkentaa jotakin antamaasi vastausta tai antaa lisätietoja, se on mahdollista tässä.

Liite 2.

Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston haastattelut

Yhteenveto Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston haastattelusta 24.3.2014.

Aluetietokantojen tulevaisuuden pohtiminen on ajankohtaista monille yleisille kirjastoille, jotka ovat vaihtamassa kirjastojärjestelmäänsä lähitulevaisuudessa. On päätettävä, yhdistetäänkö aluetietokannat kirjastotietokantaan, vai hajotetaan niiden erilaiset aineistot eri paikkoihin. Olisi myös tarpeen löytää sijoituspaikka digitoidulle aineistolle ja selvittää, miten verkkosivuilla oleva alueellinen tieto saadaan haettavaksi. Tämä erilainen alueellinen tieto olisi hyvä löytää yhdestä paikasta yhteisen asiakasliittymän kautta. Tahtoa jonkinlaiselle keskitetyksi ylläpidetylle aluetietokantaratkaisulle tuntuisi kirjastoilla olevan. Voisiko Kirjastot.fi tai Kansalliskirjasto tarjota tällaista valtakunnallista ratkaisua?

Kirjastot.fin ja Kansalliskirjaston kanssa käydyistä keskusteluista esiin nousseet vaihtoehdot:

Arto:

- Arto sisältää jo nyt aluetietoa ja sinne voitaisiin siirtää artikkeliviitteet.
- valmiina rajapinta Finnaa varten, joten tietojen tuonti onnistuu.
- Artossa aineistosta voidaan tehdä alueittaisia koosteita.
- Kokotekstejä ei Artoon voi laittaa, vaan niihin on luotava linkit.
- Formaattit: MARC 21 tai FinMARC
- Selvitettävä vaadittavan työn määrä

Doria-julkaisuarkisto:

- Varanto digitoidulle aineistolle.
- Ei kuitenkaan ole järkevä pienille kokonaisuuksille, koska on maksullinen.
- Viitetiedot voidaan viedä Melindaan ja Finnaan, joista linkitykset Doriaan.

Omeka:

- Avoimen lähdekoodin ohjelmisto, varanto digitoidulle aineistolle.
- Kirjastot.fi:llä on oma Omeka, joka voitaisiin laajentaa valtakunnalliseksi digitoidun aineiston säilytyspaikaksi. Tällöin digitoidut alueelliset aineistot olisivat löydettävissä yhdestä paikasta.
  - Toisaalta kirjastoilla voisi olla myös omat Omekat, jolloin aineistojen paikallinen löydettävyys paranisi. Se olisi järkevä ratkaisu, jos digitoitua aineistoa on paljon. Kirjastojen omat Omekat voitaisiin myös integroida Kirjastot.fi Omekaan, jolloin aineistot löytyisivät myös sieltä. --> Kirjastojen digitoidun aineiston määrä on syytä selvittää.
  - Kirjastot.fi Omekalla on valmiina rajapinta Finnaa varten.
  - Muutamia kirjastojen omia Omekoita on jo olemassa.
  - Kirjastot.fi voisi ottaa ylläpitäjän roolin.

Melinda

- Viitetiedot monografioista ja kaikesta e-aineistosta (mukaan lukien verkkosivustot ja digitoidut aineistot) voitaisiin laittaa Melindaan.
  - Ei kokotekstejä, vaan niihin on luotava linkit.
  - Paikka, johon kirjastot tulevaisuudessa kuvailevat aineistonsa suoraan
  - Formaattina MARC 21
  - Tullaan integroimaan Finnaan myöhemmässä vaiheessa

Finna

- Asiakaskäyttöliittymä --> kokotekstit ja kuvailutiedot muualla.
- Paikallisten näkymien rakentaminen on mahdollista.
- Edellyttää OAI-PMH-rajapinnan.
- Formaattit: MARC 21, FinMARC, Dublin Core.
- Verkkosivuja ei sellaisenaan saa Finnaan.
- Edellyttää palvelusopimusta.
- Aluetiedon löytyminen yhdestä paikasta lisää käyttöä.

Haasteena yhteiselle ratkaisulle on esimerkiksi se, että yhteistä keskitettyä tallennusratkaisua ei kaikilla tietokannoilla ole. Myös rajapinnat tuovat haasteita, sillä usean tietokannan järjestelmänä tällä hetkellä on PallasPro, jolle ei ole eikä ole tulossa rajapintaratkaisua Finnaan, toisin kuin Origolle ja Auroralle. Lisäksi usealla kirjastolla on erilaisia itsenäisiä räätälöityjä ratkaisuja. Miten niiden sisällöllinen ja tekninen ylläpito on hoidettu? Miten tiedot tällaisista tietokannoista saadaan ulos? Mitä tietojen muokkaaminen Finna- tai Omekakelpoisiksi vaatii?

Verkkosivuja ei voida sellaisenaan viedä Finnaan. Ne tulisi ensin siirtää johonkin yhteiseen tietokantaan, jossa ne sisällönkuvaillaisiin ja linkitettäisiin Finnaan ja Melindaan. Formaateista Finna tukee MARC 21:ä, FinMARCia ja Dublin Corea. Niinpä tietokannat, joilla ei ole standardia formaattia, tulisi mapata johonkin siirtoformaattiin.

Näiden moninaisten haasteiden voittamiseen kuluu varmasti aikaa ja erillisten hankkeitten perustaminen sitä varten on paikallaan. Kokonaisuuden haltuunottamiseksi olisi syytä tuottaa kansallinen kokonaisarkkitehtuurisuunnitelma.

Yhteenveto Kirjastot.fin haastattelusta 13.5.2014

- Kirjastot.fi ei ole viime kokouksen jälkeen ehtinyt keskustelemaan koodarien kanssa
- Omeka sopii parhaiten digitoidulle aineistolle
  - o Omekan kanssa päästään nopeasti eteenpäin
  - o Siirto Finnaan onnistuu
  - o URN toimii
  - o Ei rajoitusta aineiston määrälle
  - o Hyvä räätälöitävyys
  - o Omekaan voidaan tuoda metatiedot muista järjestelmistä CSV:n kautta
  - o Kifi voi toimia ylläpitäjänä kirjastojen omille Omekoille
  - o Miten kirjastojen omat Omekat kommunikoisivat keskenään on vielä selvitettävä
  - o Kifi:n oma Omeka joutuu odottamaan pääsyä Finnaan
    - Tällä hetkellä Kansalliskirjasto priorisoi yleisiä Aurora-kirjastoja
- Viitetietokanta vaatii tarkempaa selvitystä
  - o Minkälaista palvelua halutaan?
  - o Kuinka laaja kokonaisuus on kyseessä?
  - o Onko kirjastoilla jatkossa resursseja jatkaa sisällöntuotantoa, eli onko kyseessä päivittyvä palvelu vai lähinnä arkisto?
  - o Konseptin ja toiminnallisuuksien määrittely
  - o Vaatii hankkeistamisen, resursointia ja aikataulutusta, mutta on kuitenkin mahdollinen
  - o Eniten resursseja tarvitaan nykyisen tiedon ulos ottamiseen ja yhteiseen kantaan siirtämiseen
  - o Tekninen osuus keskitetysti rahoitettuna
  - o Sääntöjen noudattamattomuus luetteloinnissa ei välttämättä ongelma: pääasia että tieto löytyy, asiasanat tärkeitä
- Yhteinen ratkaisu on pitemmän päälle järkevä
- Eri aluetietokantojen tekniikka on kovin erilaista --> miten voitaisiin päästä yhteiseen ratkaisuun?
  - o Tiedot saatava ulos jossain yleisessä muodossa
  - o Erilaiset kuvailut --> yhteiseen formaattiin
- OKM:n tulisi rahoittaa hanke
  - o Kokonaisarkkitehtuuri selvitettävä
- Ennen OKM:n tapaamista ryhmän on syytä miettiä mitä halutaan ja mihin pyritään
  - o Miksi aluetietokantoja tehdään?
  - o Ketä aluetietokanta hyödyttää?
  - o Onko olemassa valmiita palikoita, joilla aluetietokannan voi tehdä?
- Melinda on vasta pilottivaiheessa, joten ei ehkä paras vaihtoehto tällä hetkellä
  - o Jos aineisto on luetteloitu vapaasti ilman sääntöjä, Melinda ei ole vaihtoehto
  - o Yhdistetyt tietokannat Melindan kautta Finnaan voisi olla hyvä ratkaisu, muitten osalta ehkä ei
- Finnassa olisi hyvä aluetiedonkin näkyä
  - o Jonotusaika aika pitkä, seuraavaksi viedään Aurora-kirjastot
  - o Yleiset kirjastot yhtä aikaa Melindaan ja Finnaan -> aiheuttaa pitkiä jonoja ja ruuhkautumista
  - > ei kovin optimaalinen ratkaisu
- Doria ei kovin joustava palvelu + maksullinen
  - o Omeka on helpommin räätälöitävissä Doriaan verrattuna, johon muutoksia ei saa läpi (Doria teknisesti raskaampi ratkaisu)
- Artoon ei juuri viedä alueellista aineistoa
  - o Syynä ehkä se, että voyager-pohjaisuutensa takia aiheuttaa ylimääräistä työtä
  - o Aineistoa ei kannata viedä Artoon, jos näkyy jo Finnassa
  - o Melindaan verrattuna Arto on nopeammin käyttöönotettavissa

Liite 3.

Yhteenveto aluetietokannoista, niiden perustamisvuosista ja luopumisvuosista.

Kirjasto	Aluetietokanta	Perustettu		Luovuttu			
		1980-luku	1990-luku	2000-2009	2010-luku	2000-2009	2010-luku
Hausjärvi, Hyvinkää, Riihimäki	Apila			2007			
Hämeenlinna	Arvi-artikkeliviitetietokanta			2002			
Hämeenlinna	Hämeenlinnan Lydia			2008			
Ilomantsi	Ilomantsin kotiseutuarkisto				2011		
Ilomantsi	Kolmen kanteleen kokoukset			2000			
Joensuu	Koivikko			2004			
Jyväskylä	Volmari, ent. Keski		1990				
Kajaani	Caania		1990				
Kemi	Lasmakki, ent. Mela		1999				
Kokkola	Kotiseutumme Kokkola			2001			
Kokkola	Porstua-verkkopalvelu			2003		2007	
Kouvola	Kymenlaakso-tietokanta	1987					
Kuopio	Kuoma			2002			2010
Kuopio	Minnan salonki				2013		
Kuusamo ym.	KirjastoVirma			2000			
Lahti	Vellamon vinkit			2005			2013
Lappeenranta	Carelica	1989				2004	
Lappeenranta	Carelica-kirjailijat		1997				
Lappeenranta	DigiCarelica				2013		
Lappeenranta	Etelä-Saimaa-artikkelitietokanta			2003			
Lappeenranta	Luovutetun Etelä-Karjalan pitäjät			2007			
Mikkeli	Etelä-Savon aluetietokanta (Esat)			2003		2006	
Mikkeli	Etelä-Savon artikkelitietokanta			2002			
Mikkeli	Herrasväen asuinpaikat - Etelä-Savon kartanot ja kartanoiksi kutsutut -sivusto			2011			
Oulu	Kirjailijat Oulussa -sivusto			2001			
Oulu	Musiikin ja säveltäjien Oulu			2004			
Oulu	Ostrobotnia		1998				
Oulu	Oulun Arkki			2007			
Pori	Satakunta-alue-tietokanta		1994			2005	
Pornainen	Sanapalsti				2013		
Porvoo	Via Regis			2006			2013
Rovaniemi	Laponica			2001			
Seinäjoki ja Vaasa	Porstua-verkkopalvelu			2003			
Tampere	Pirkitta			2002			2011
Turku	Vaski			2003			2012

Liite 4. Aluetietokantojen muoto, formaatti ja laajuus

Kirjasto	Aluetietokanta	Muoto	Formaatti	Laajuus (viitteitä)
Hausjärvi/ Hyvinkää/ Riihimäki	Apila	Tietokanta	FinMARC	16 000
Hämeenlinna	Arvi-artikkeliviitetietokanta	Tietokanta	FinMARC	19 000
Joensuu	Koivikko	Tietokanta	FinMARC	22 200 + 38 600 (Kähkönen)
Kajaani	Caiania	Tietokanta	FinMARC	20 000
Kouvola	Kymenlaakso-tietokanta	Tietokanta	FinMARC	26 000
Mikkeli	Etelä-Savon artikkelitieto- kanta	Tietokanta	FinMARC	15 000
Oulu	Ostrobotnia	Tietokanta	FinMARC	150 000
Rovaniemi	Laponica	Tietokanta	FinMARC	24 000
Jyväskylä	Volmari	Tietokanta	MARC 21	43 000
Hämeenlinna	Hämeenlinnan Lydia	Tietokanta	Dublin Core (mukaeltu)	324
Kuopio	Minnan salonki	Tietokanta	Dublin Core	573
Seinäjoki	Porstua-verkkopalvelu	Tietokanta	Dublin Core	37 800
Pornainen	Sanapaltti	Tietokanta	Räätälöity	63
Ilomantsi	Kolmen kanteleen kokoelmat	Tietokanta	Räätälöity	6000
Ilomantsi	Ilomantsin kotiseutuarkisto	Tietokanta	?	?
Kokkola	Kotiseutumme Kokkola	Tietokanta	?	12 800
Kuusamo ym.	KirjastoVirma	Tietokanta	Ei mikään	8 600
Lappeenranta	Etelä-Saimaa artikkelitieto- kanta	Tietokanta	?	18 400
Kemi	Lasmarkki	Tietokanta	HTML	43 000
Oulu	Oulun Arkki	Tietokanta	HTML	2 500
Lappeenranta	Carelica-kirjailijat	Tietokanta	HTML	96 sivua
Lappeenranta	DigiCarelica	Tietokanta	HTML	246
Lappeenranta	Luovutetun Etelä-Karjalan pitäjät	Tietokanta	HTML	36 sivua
Mikkeli	Herrasväen asuinpaikat - Etelä-Savon kartanot ja kartanoiksi kutsutut -sivusto	www-sivu	HTML	18 sivua
Oulu	Kirjailijat Oulussa -sivusto	www-sivu	HTML	21 sivua + alisivut
Oulu	Musiikin ja säveltäjien Oulu	www-sivu	HTML	600 tiedostoa

Valokuvat: Jyrki Nisonen ja Susanna Lyly pääkirjasto Metsosta ja Lielahden kirjastosta